

Дослідження за перше півріччя 2023

МОНІТОРИНГ ОБГОВОРЕННЯ ПОТРЕБ ЛЮДЕЙ З ІНВАЛІДНІСТЮ В СОЦМЕРЕЖАХ

Підготовлено ГО "CAT-UA: Communication Analysis Team - Ukraine" на замовлення ХОФ "Громадська Альтернатива" в рамках проекту за фінансової підтримки СВМ та Європейського форуму інвалідності завдяки отриманому гранту від громадської спілки Ліга Сильних. Погляди, висловлені у цьому матеріалі, належать CAT-UA та Громадській Альтернативі, і тому жодним чином не відображають офіційну думку фінансових партнерів.

HIGHLIGHTS (детальніше у висновках)

- СПЕЦІАЛІСТИ В ТЕМІ ЛЮДЕЙ З ІНВАЛІДНІСТЮ БІЛЬШ АКТИВНІ ЯК АВТОРИ, НІЖ РЕШТА УЧАСНИКІВ ОБГОВОРЕННЯ
- ЖІНКИ ТА ЛІТНІ ЛЮДИ З ІНВАЛІДНІСТЮ ПРИВЕРТАЮТЬ МЕНШЕ УВАГИ НІЖ ДІТИ ТА ВІЙСЬКОВІ
- ПРАВОЗАХИСТ ПІД ЧАС ВІЙНИ СПРЯМОВАНИЙ НА ЧОЛОВІКІВ
- ЛЮДИ З ІНВАЛІДНІСТЮ ВІЛЬНО ДІЛЯТЬСЯ СВОЇМИ ДУМКАМИ ПРО РОЗМАЇТТЯ ТЕМ
- СПІЛЬНОТИ МАЮТЬ ПІДПИСНИКІВ І СИСТЕМНО ЗАЙМАЮТЬСЯ ПРОСУВАННЯМ
- РЕЛІГІЙНІ СПІЛЬНОТИ ЄОДНАЮТЬ, АЛЕ Є НЮАНСИ, БО ЦЕ ВІДБУВАЄТЬСЯ І ПОЗА КОРДОНАМИ
- УКРАЇНСЬКІ МЕДІА ПОКАЗУЮТЬ ОБІЗНАНІСТЬ В ТЕМАХ ЩОДО ЛЮДЕЙ З ІНВАЛІДНІСТЮ ТА ІНКЛЮЗІЇ
- МАЄ МІСЦЕ МЕДІАТИЗАЦІЯ ТЕМ ЩОДО ЖИТТЯ ЛЮДЕЙ З ІНВАЛІДНІСТЮ ТА ІНСТРУМЕНТАЛІЗАЦІЯ ЕМОЦІЙ
- НЕ ПОМІЧАЄТЬСЯ ВИРАЖЕНИХ ЛІНІЙ РОЗДІЛЕННЯ МІЖ ЛЮДМИ З ІНВАЛІДНІСТЮ ТА БЕЗ ІНВАЛІДНОСТІ В СУСПІЛЬСТВІ
- ВИСВІТЛЕННЯ НАБУТТЯ ЛЮДИНОЮ ІНВАЛІДНОСТІ АКТУАЛІЗУЄТЬСЯ У ЗВ'ЯЗКУ ІЗ УЧАСТЮ В БОЙОВИХ ДІЯХ
- ТЕМА ІНВАЛІДНОСТІ ЗГАДУЄТЬСЯ НЕ ТІЛЬКИ В СПЕЦИФІЧНИХ КАНАЛАХ СВОЇХ «БУЛЬБАШОК»
- ЛЮДИ З ІНВАЛІДНІСТЮ НА ОКУПОВАНИХ ТЕРИТОРІЯХ ЦІКАВЛЯТЬСЯ ТІЛЬКИ ВИПЛАТАМИ, НА ЦИХ ТЕМАХ ПІАРЯТЬСЯ ПРОПАГАНДИСТИ
- ПРАКТИЧНО НЕВИДИМОЮ ЗАЛИШАЄТЬСЯ ТЕМА НАСИЛЬСТВА ЩОДО ЛЮДЕЙ З ІНВАЛІДНІСТЮ

ЗМІСТ

Мета, методика та опис кодів	4
Опис ключових тем	7
Особливості дискусії.	10
Географія поширення.	11
Динаміка обговорення	12
Охоплення	13
Ставлення до людини з інвалідністю	14
Обговорення за авторами	15
Теми та дописи від спеціалістів	15
Теми та дописи в медіа	18
Теми та дописи від активістів	21
Теми та дописи від людей з інвалідністю	24
Теми та дописи від близьких людей з інвалідністю	27
Теми та дописи від офіційних осіб	30
Висновки	33
Рекомендації	35

МЕТА І ЗАСАДИ ДОСЛІДЖЕННЯ

Ключове запитання: Які підходи до ставлення до людей з інвалідністю поширені у суспільстві, які наративи розповсюджуються

Додаткові запитання:

- Чи є відмінності у ставленні до військових з інвалідністю, цивільних, що отримали інвалідність внаслідок війни, та іншими людьми з інвалідністю? Чи виділяються окремі нозології (люди з порушенням зору, люди з порушенням слуху, люди з інтелектуальною та психосоціальною інвалідністю, люди з порушеннями рухового апарату і окремо з ампутацією кінцівок)?

- Чи є відмінності у ставленні до жінок і дітей?

- Які наративи розповсюджуються, який

образ людини з інвалідністю переважає (страждаець та жертва, герой, маргінал, хворий або звичайна людина, яка стикається з бар'єрами)? Чи можна сказати яка модель інвалідності превалює (благодійна, медична, соціальна, правозахисна)? Чи використовується коректна термінологія?

- Чи готові люди включатися у захист та забезпечення прав осіб з інвалідністю, зокрема, забезпечувати інклюзивну відбудову? Які категорії населення активні в цьому питанні?

- Які є додаткові можливості для просування правозахисної моделі у суспільстві? Через кого варто впливати? Які меседжі краще сприймаються?

Період для аналізу: перше півріччя 2023.
Географія - Україна.

В ході дослідження проаналізовано 1200 релевантних повідомлень з соцмереж - Фейсбук, Тік-Ток, Телеграм, Однокласники, Інстаграм, ВКонтакті, які зібрані за допомогою моніторингової системи YouScan, яка має доступ до усіх соціальних мереж, зокрема й тих, що є закритими для користувачів в Україні. Оскільки вони знаходять способи доступу через звичку та необхідність спілкування, коло знайомих тощо, додавання цих мереж до дослідження є необхідним.

Вибірка дописів. Для аналізу було сформовано вибірку дописів, що є відкритими публікаціями або коментарями в особистих профілях. Обрано дописи, які мали найбільше охоплення, і були написані за перше півріччя 2023 року. До уваги бралися пости (не коментарі і не репости) з геолокаціями «Україна» та «Не визначено». Зважаючи на те, що пошукові запити у моніторингових системах зазвичай не на 100% складаються з релевантних дописів, а в деяких із відібраних тем було дуже складно сформулювати точний запит, і вони мали досить низьку частку релевантних повідомлень, вибірка формувалася таким чином:

- Проводилося кодування перших 1200 повідомлень, що мали найбільше

охоплення. Якщо в цій кількості знаходилося 300 і більше релевантних дописів, тобто, таких, які стосуються зазначеної теми, містять негатив на адресу однієї або кількох соціальних груп, і їхні автори є мешканцями України (для користувачів з невизначеною автоматично геолокацією, за результатами кодування профілю), то вибірка цим і обмежувалася.

- Якщо ні, то до кодування відбиралися нові повідомлення в порядку зменшення показника охоплення. Таке кодування тривало, допоки загальна кількість прокодованих релевантних повідомлень не сягала 350.

Кількість прокодованих повідомлень та їхнє сумарне охоплення вказані окремо у кожній темі.

Ручне кодування проводилося з визначенням таких категорій:

А) Тематичне кодування – нозології або ситуація, в якій згадується людина з інвалідністю (по тексту)

Б) Хто говорить

В) Про кого говорять (що це за людина з інвалідністю)

Г) Образ людини з інвалідністю – як говорять.

Г) Настрій.

Після кількісного аналізу отриманих даних проводився **дискурс-аналіз** – пояснення причин саме таких візуалізованих розподілів, опис закономірностей.

- **А) «ТЕМАТИЧНЕ КОДУВАННЯ – НОЗОЛОГІЇ ІНВАЛІДНОСТІ/СИТУАЦІЯ ВРАЗЛИВОСТІ»**
 - люди з порушенням зору, люди з порушенням слуху, люди з інтелектуальною та психосоціальною інвалідністю, люди з порушеннями рухового апарату і окремо з ампутацією кінцівок – або ситуація, в якій згадується людина з інвалідністю
- **Б) «ХТО ГОВОРИТЬ»**
 - 1) сама людина, 2) близька їй людина чи 3) спеціаліст, 4) офіційні джерела, 5) медіа
- **В) «ХАРАКТЕРИСТИКА ЛЮДИНИ З ІНВАЛІДНІСТЮ»**
 - держслужбовець, паралімпієць, молодь, військовий_а, літня людина, жінка, чоловік, дитина або ж доросла людина – якщо це можна було визначити в тексті або ж за аватаркою
- **Г) «СТАВЛЕННЯ ДО ЛЮДИНИ З**

ІНВАЛІДНІСТЮ»

– страждалець, жертва, герой, маргінал, хворий або звичайна людина, яка стикається з бар'єрами – визначалося відповідно до змісту повідомлення

- **Г) «НАСТРІЙ»**

– визначення хороших, поганих, нейтральних дописів за тональністю або лексичною забарвленістю

ОПИС КЛЮЧОВИХ ТЕМ (НОЗОЛОГІЇ)

Руховий апарат. Піднімають проблеми вивезення маломобільних людей з місць небезпеки, просять про допомогу, зокрема, на встановлення східникового підйомника для себе та для інших (Maxim Sima), намагаються підбадьорити («5 тижнів на милицях прокачують плечі» @dukhovne_lychko). Мають місце історії про переміщення закордон, оголошення про знайомства від людей з ДЦП та інша рутинна.

Аутизм. Досить активно обговорюють проблеми дітей з аутизмом в зв'язку визначною датою 2 червня. Дописи мають характер інфокампаній, поширюють однакові тексти різні жінки, видимо, мами дітей з РАС, роз'яснюють, що таке аутизм, розповідають показові історії про булінг, виключення з активностей з іншими дітьми тощо.

Вроджені порушення розвитку. Є згадки про дислексію, дисграфію, про послуги для людей з психічними порушеннями, орфанні захворювання та державні програми, волонтерські активності та послуги спеціалістів з цього приводу. Розповідають про заходи для дітей з синдромом Дауна, ДЦП та ін., про відкриття інклюзивної кав'ярні (5 канал). Про послуги для людей з інвалідністю інформують відповідні спільноти (INVAK.info).

Ампутація кінцівок. Більшість повідомлень про втрату рук, ніг на фронті, через підриг на міні або внаслідок руйнування будівель через обстріли рф. Є дописи про ДТП та критика рішень судей щодо встановлення справедливості, про черги в медичних установах, які важко вистояти людині з ампутацією кінцівок. Розказують історії військових про відновлення після реабілітації (Espresso.TV). Трапляються і жартівливі дописи, наприклад про те, що жінка мера Дніпра Філатова відморозила ніс, підкорюючи гори (Espresso.TV).

Порушення зору. Здебільшого дописи поширюються серед своїх, мають характер привітань із святами, обміну корисною інформацією, перепощують молитви.

Порушення слуху. Пишуть про проведення тренінгів, екскурсій для людей з «вадами» слуху, про спартакіаду та інші заходи за підтримки УТОС. Пропозиції слухати музику з жестовою мовою.

Поранення. Пишуть про інновації (електромоблок для ЗСУ), про збори коштів для пораненого, поширюють розпачливий меседж про «ти потрібен, поки воюєш».

Аутоімунне захворювання. Дають поради, як впоратися в умовах війни, якщо є проблеми з рівнем «цукру», а доступу до ліків нема. Наслідки діабету порівнюють з коронавірусом і пророчать планетарну епідемію.

Лише в чверті дописів зазначено нозології терміном або вказано на порушення функціонування організму людини. Не завжди застосовують термінологію в прямому значенні, часто використовують як фігури мовлення – «невже ви сліпі, не чуєте» (в політичних закликах), або «сліпі прозріли» (в релігійних текстах) або ж як образи до нормотипової людини

(проаналізовано 354 дописи від загального охоплення)

ОПИС КЛЮЧОВИХ ТЕМ (СИТУАЦІЇ)

Гуманітарна та соціальна допомога. Обговорюють гуманітарну допомогу («їжа Харків'янам»), евакуацію, оформлення документів щодо реєстрації на нових місцях прибуття (БФ Рішучі Серця), перевірку укриттів, в т.ч. на безбар'єрність (Ксенія Семенова), юридичні консультації щодо оформлення документів, суду, фінансових операцій та випадків шахрайства (виманили гроші тощо). В цій темі часто зустрічаються політичні дописи критики влади із згадуванням соціально вразливих груп населення, у т.ч. пенсіонерів.

Інклюзія та безбар'єрність. Говорять про розвиток інклюзивного середовища в рамках міжнародних проєктів, про публічний транспорт, про надання інклюзивних послуг таксі (Uklon), про обладнання приміщень відповідно до вимог безбар'єрності, діляться закордонним досвідом. Пропонують індивідуальні освітні програми для людей з інвалідністю, заходи соціалізації для дітей та людей з інвалідністю, відкривають сенсорні кімнати тощо. Зазвичай такі заходи проходять за участі або під патронатом офіційних осіб (мерів міст, представників департаментів влади). В Дніпрі проходить марафон інклюзивної освіти, запуск освітнього серіалу «Держава без бар'єрів», згадують довідник безбар'єрності Олени Зеленської.

Доступ до медичних послуг та ліків. Описують процедуру проходження МСЕК, зазначають про хабарництво лікарів. Просять про допомогу на лікування, зокрема раку (жінки).

Евакуація з місць небезпеки. Оголошення від перевізників з місць небезпеки: з окупації та з-під обстрілів по Україні та закордон. Піднімаються питання супроводжувачих (чи може чоловік супроводжувати доньку, батька тощо). Зустрічаються оцінні судження щодо сервісу перевезення («зробимо перевізника знаменитим»). Зазначають про життя без води, газу та електрики в Херсонській області.

Працевлаштування. Пропозиції роботи для людей з інвалідністю (продавці, касири, адміністратори, чат-менеджери шлюбних агенств). Про права людей з інвалідністю говорять 5 травня в День прав людей з інвалідністю. Є оголошення шлюбних агенств.

Ситуація війни актуалізувала потреби людей з інвалідністю в суспільстві, які тепер стали спільними і для нормотипових людей, тема забезпечення інклюзивного середовища обговорюється досить активно, що зумовлено як активністю спеціалістів, так і обізнаністю щодо неї журналістів та державною політикою щодо впровадження стратегії інклюзії

(Проаналізовано 846 дописів від загального охоплення)

ОПИС КЛЮЧОВИХ ТЕМ (СИТУАЦІЙ). Продовження

Мобілізація/демобілізація є бурхливою темою. Офіційні джерела інформують про специфіку мобілізації людей з інвалідністю. Є історії про військових з інвалідністю на фронті і на реабілітації в тилу, активно коментують тему мобілізації та виїзду за кордон ухильантів, критикують хабарництво лікарів, які підробляють документи (група лікарів заробила 300 тис.дол.), розповідають про 22-річного хлопця, який одружився, щоб уникнути мобілізації. Обговорюють демобілізацію поранених, особливо тих, хто отримав інвалідністю, цікавляться, як оскаржити рішення МСЕК.

Наслідки війни. Здебільшого підтримуючий історичний сторітелінг про людей з інвалідністю в різні часи – під час ДСВ, в радянський період, часто для порівняння того, що було раніше і що тепер на користь останньому. На окупованих територіях святкування «Дня Перемоги» використовують для піару влади окупантів. Кажуть, що в росії не раді поверненню «інвалідів» з війни.

Реабілітація ветеранів та людей з інвалідністю активується як у рамках державних програм, так і в історіях від громадських організацій. Здебільшого стосується військових з порушеннями рухового апарату та ампутацією кінцівок. Розказують про іновачії (в Івано-Франківську замість ампутації кінцівки нарощують кістку (Суспільне)). Показують перебування військових в центрах реабілітації, розповідають про нестандартні методи реабілітації – анімалотерапію, йогу, самомасаж, арт-терапію (UAngel animals: новітній розвиток реабілітації). Процес реабілітації фреймується як можливість відновлення втраченої можливості, розбиття міфів, а реабілітологів представляють як нових героїв.

Догляд за людьми з інвалідністю стосується дітей, дорослих людей і літніх людей в зв'язку із оформленням опікунства, виїзду за кордон або життям в окупації: ті, хто доглядають, не погоджуються виїжджати. Зазначають про дорогу вартість догляду за «особливою» дитиною. На окупованих територіях пропонують за рахунок «иждивенцев» збільшити пенсію.

Техногенною катастрофою визначають підриг дамби Каховської ГЕС. В дописах висловлюють готовність приймати постраждалих з Миколаївської та Херсонської області (Київська область). Повіdomляють статистику підтоплення. Згадують чорнобильську катастрофу. Трапляються й інші ситуації - повідомлення про травми на виробництві.

Юридична консультація. Особисто звертаються з питаннями щодо оформлення документів, розірвання трудового договору, сплатення податків, отримання виплат за поранення, довідок про інвалідність тощо. Публікують роз'яснювальні матеріали, запрошують студентів з юридичною освітою підключатися до консультування «військових, переміщених осіб, родинам інвалідів» (Олексій Земагроінфо).

ОСОБЛИВОСТІ ДИСКУСІЇ. ПОТРЕБИ ЛЮДЕЙ З ІНВАЛІДНІСТЮ

Дорослі. Просять про допомогу для себе та для інших, закликають підписувати петиції для допомоги людям з інвалідністю (Суспільне Запоріжжя). Репостять інформацію про гумдопомогу та соцпослуги, зокрема компенсації за зруйноване житло. Депутати звітують про свої дії особисто. Трапляються історії про насильне утримання в будинку людей з інвалідністю («Будинок Милосердя», Диканька). Помітна критика «руських спасателів», які надають подарунки людям з інвалідністю за оформлення паспорту рф (Луганська обл.), на окупованих територіях (т.зв. ДНР) пропонують знижки на оплату за комуналку для «инвалидов, ветеранов боевых действий, а также пострадавших из-за радиационных или техногенных катастроф».

Діти. Потребують допомоги та опіки. Вірусно поширювалася історія про першу дитину з ампутацією через війну (ТікТок, 18.03.2022). Активно взаємодіяли і обговорювали допис щодо вивезення дітей росіянами і продажу їх для зйомок в порно (Олексій Ляшенко), оповіді про життя дітей з інвалідністю в умовах окупації (ТСН).

Військовий. Звітують про проведення концертів для збору коштів на протези героям (Інстаграм), Пишуть про збори на покупку милиць, на ліки в госпіталь, згадують про поранення, що призвели до інвалідності, про проходження МСЕК, хабарі при продовженні статусу інвалідності тощо. Військові жінки. Пишуть про поранення та лікування, але чомусь в клікабельних новинах, які вірусно поширюють в групах ФБ з фреймуванням критики влади. Обговорюють історію, яка має ознаки фейкової, про мобілізацію жінки, не зважаючи на те, що в неї сім'я і чоловік з інвалідністю після АТО (Judge Rico Dredd, 1172 коментарі). Сміються над Лукашенко, який «покатав» в інвалідному візку пораненого «ДНРівця» (Громадський ревізор. Бровари).

Чоловіки. Просять допомоги через втрату роботи, пишуть про проходження комісії, про незаконне вручення повісток хлопцям з інвалідністю, про проходження комісії. Трапляються історії про використання статусу людини з інвалідності для уникнення мобілізації або ширми для виїзду чоловіків за кордон (Суспільне Івано-Франківськ). Розповідають вбивство людини з ДЦП в росії військовим «вагнерівцем», що повернувся з війни в Україні (Цензор.НЕТ).

Жінки. Херсонська спортсменка з інвалідністю не може отримати водійське посвідчення (Суспільне Херсон), неодноразово згадують про хамство при наданні медичних послуг (Суспільне Кропивницький). Діляться історією про використання стану жінки з інвалідністю для оформлення чоловіка як опікуна з метою виїзду за кордон. Бурхливе обговорення викликає історія з книжки Гелен Хоанг «Коефіцієнт поцілунку» про секс-підробіток дівчини з аутизмом (Ольга Олегівна Скринник). В окупованому Донецьку письменник діляться в пабліку, що купив памперси для ліжачої хворої (Владіслав Русанов, ВК).

Літні люди. Хвилюють бюрократичні проблеми – отримання пенсій, оформлення заповітів. Діляться історіями про евакуацію поліцейськими пенсіонера з-під обстрілів (ЗАПОРІЗЬКА СІЧ), про руйнування будинку пари людей з інвалідністю через обстріл, через що вони були змушені переїхати (Stanislav Madens).

Паралімпійці. Згадують про них через перемоги на змаганнях, що має сприяти підтримці духу українців. Обговорюють заборону участі паралімпійців з України разом з росіянами, обурюються підтримкою останніми війни та путіна.

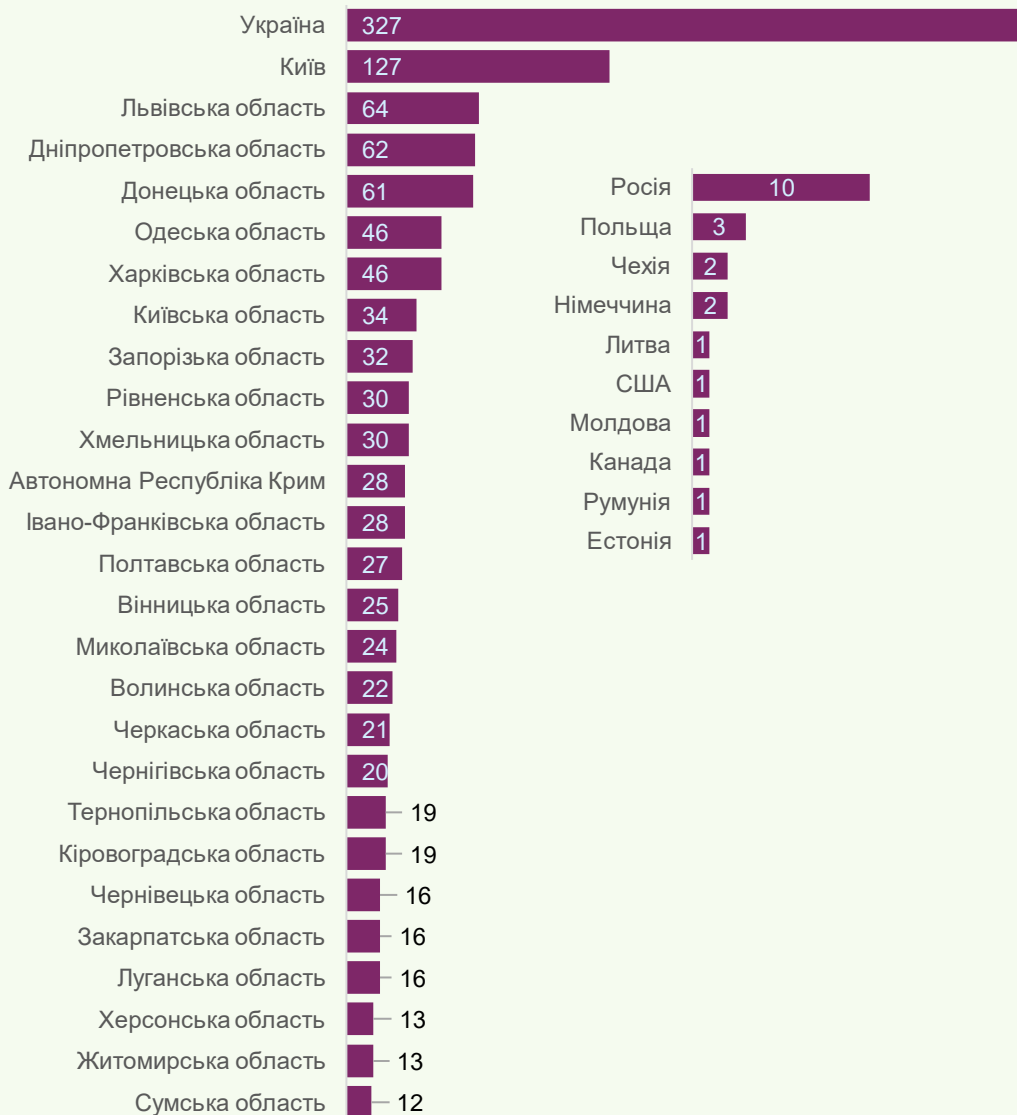
Молодь згадують в зв'язку із потребою в доступі до освітніх послуг. Поширюють історію, що в Черкасах молоді люди з інвалідністю роблять окопні свічки для військових. **Держслужбовці.** Надають інформацію щодо спеціальних виплат для них (ТСН).

На перший план виходять заклики щодо допомоги, в яких досить чітко окреслена потреба людини з інвалідністю. Увагу визначають у зв'язку з війною, демографічні ознаки, статус та професія людини з інвалідністю.

(частка від загального охоплення)

ГЕОГРАФІЯ ПОШИРЕННЯ ДОПИСІВ

Комунікація відбувається за трьома моделями: 1) звичайним медійним ланцюжком: редакція медіа або ж громадська організація постить новину на своєму онлайн майданчику та промотує її в соцмережах, де нею діляться підписники; 2) горизонтально, між собою, в своїх спільнотах за нозологіями – УТОС, УТОГ, близьки людей з РАС, з синдромом Дауна тощо; 3) за логікою інформкампаній, які впроваджують як достовірні джерела, так і російські пропагандисти в українському інфопросторі.

(Частка від охоплення дописів у вибірці)

Поширення тем, пов'язаних з людьми з інвалідністю, помічено як у всеукраїнських публіках (Україна) спеціалістів або інфлюенсерів, так в акаунтах мовників з національним охопленням (Суспільне, ТСН, Еспресо, Обозреватель та ін.).

В регіонах тема висвітлювалася в зв'язку із подіями, специфічними для тієї чи іншої локації: у небезпечних – евакуація (Херсонська, Харківська, Запорізька, Дніпропетровська, Донецька області), та в тих, куди переміщалися люди (Київська, Вінницька, Львівська, Рівненська, Волинська). Користувачі в інших країнах також ділилися – це або пости підтримки, або ж новини, корисні для переміщених осіб (Естонія, Литва, Німеччина, Польща, Румунія).

Дописи, які пов'язані походженням з Росією (за автором публікації), виглядають як такі, що спеціально «розганяються» для піару окупаційної влади або ж привернення уваги до акаунта-поширювача (Антон Анісімов, який є російським журналістом, чомусь постить оголошення у різних соцгрупах про прохання від першої особи про матеріальну допомогу людині з інвалідністю, проте до номера карти та імені людини не додає. Такі пости дискредитують саму ідею допомоги людині з інвалідністю та створюють сірий шум. Зазвичай такі прохання від першої особи публікують з ПІБ бенефіціара або ж його родича (наприклад, Ярослав Губар з Харківської області, наприклад).

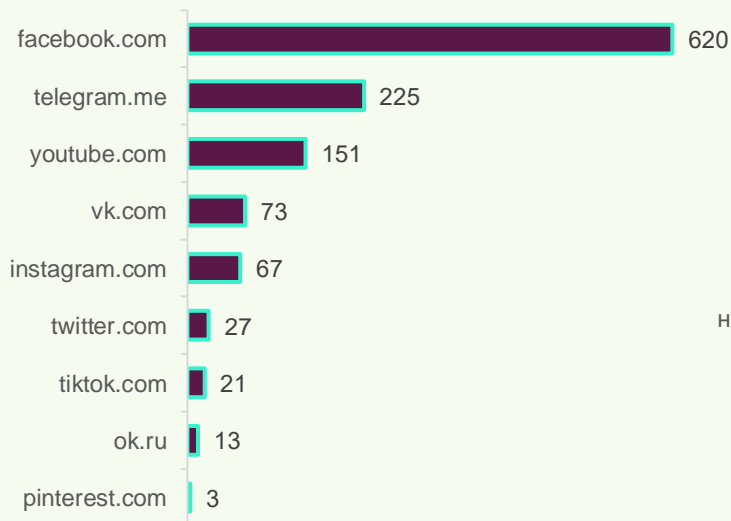
ОХОПЛЕННЯ ТЕМ

В основному дискусія розгортається в фейсбуці, де активні як люди з інвалідністю, так і спеціалісти, значну частку відтягує на себе телеграм. Використовують можливості «візуального» контенту в Інстаграм та Тіктоці для публікацій меседжів для людей з порушеннями слуху. Офіційні джерела, національні медіа використовують соцмережі для донесення контенту до ЦА, активісти проводять інформаційні кампанії та онлайн-флешмоби з хештегами. В заборонених Вконтакті та Однокласники люди поширюють проросійські пропагандистські дописи для окупованих територій, з пропозиціями соціальних послуг, евакуації від російської влади.

Жінки говорять більше і не тільки від себе, чоловіки говорять переважно від себе. Спільноти говорять як від імені людей з інвалідністю, так і від імені організацій, що працюють в їх інтересах. Дискусія розгортається переважно в позитивному або нейтральному ключі, бо мова йде переважно про допомогу. Серед «поганих» новин зустрічаються достовірні історії про хабарі, зловживання статусами, а також фейки або дезінформація щодо мобілізації та ставлення до людей з інвалідністю. Зустрічаються дописи, з політичною конотацією (наприклад, критика української влади з використанням образливих слів), де згадують людей з інвалідністю в загальному переліку соціальних груп.

(Частка від охоплення дописів)

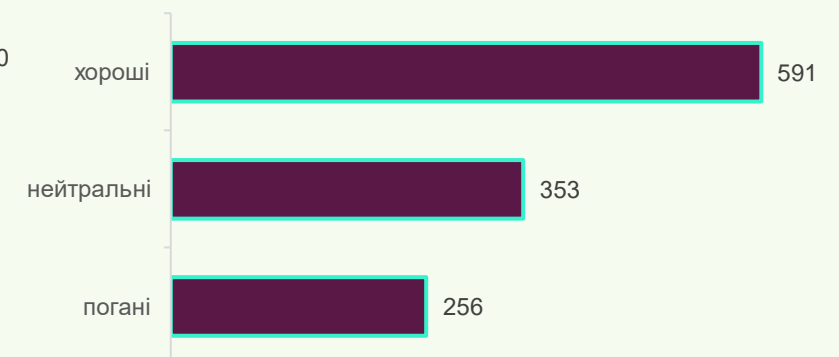
Джерела дописів

Демографія дописів

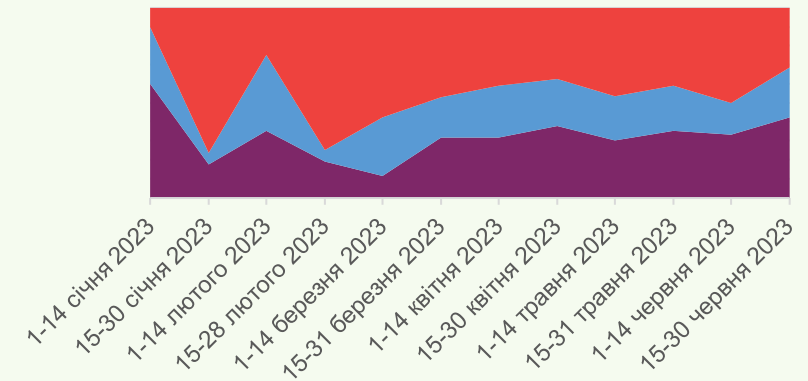
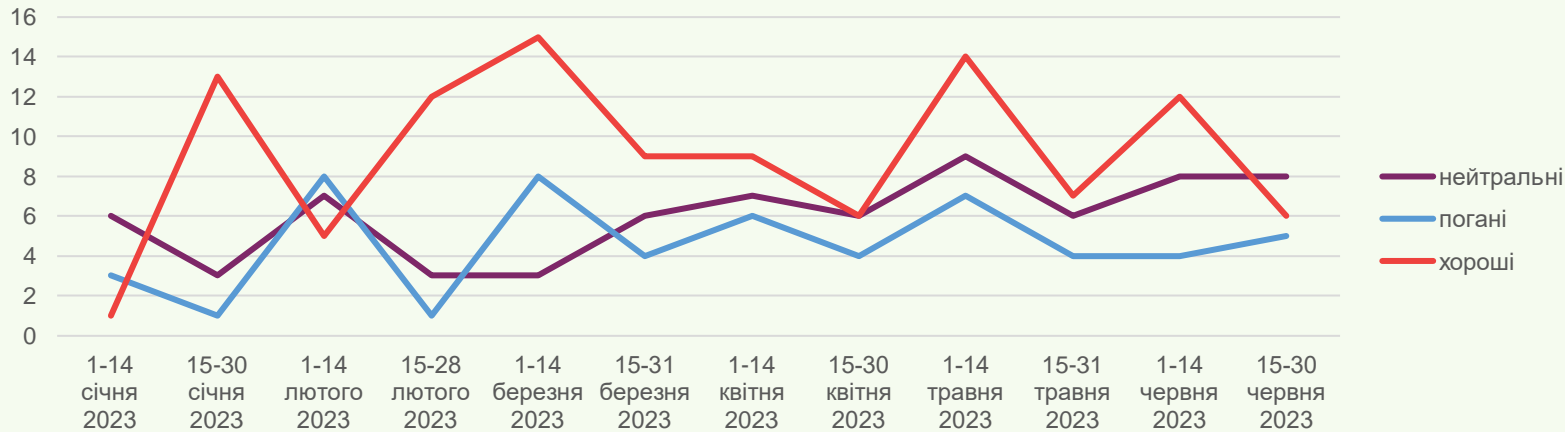
Тональність допису

ДИНАМІКА ОБГОВОРЕННЯ ТА ІНФОПРИВОДИ

Тональність дописів в обговоренні

(Частка охоплення дописів)

До середини січня спостерігається пік хороших новин в зв'язку із святкуваннями Всесвітнього день абетки Брайля (4.01), різдва та старого нового року (7, 14.01). Зустрічаються в цей час і негативні дописи, наприклад про подію в Сімферополі (окупований) – родичі приїхали провідати, а людину з інвалідністю вивезли в невідомому напрямку (Черный список людей Симферополь новости).

Після 16 січня починає рости негатив, особливо після потрапляння ракети в цивільний будинок в Дніпрі, де загинула сім'я дівчини, що не розмовляє від народження і не могла покликати на допомогу (Дніпро - ми з України, dp). Негативні настрої сягають піку в середині лютого та йдуть на спад. **3 лютого** емоційний фон наростає ривками. З початку березня як хороші новини поширюють історії про повернення до життя ЛІ на деокупованих територіях (Ізюм, Хаб «Схід-Захід»), на нових місцях перебування, діляться заходами для дітей (Дніпро), звітами щодо отримання допомоги.

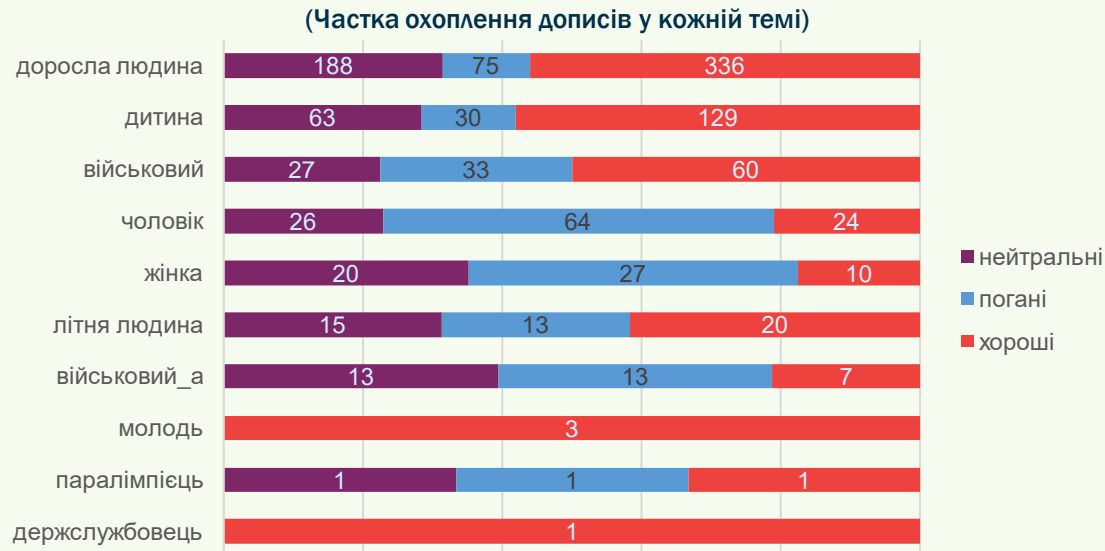
3 середини березня погані новини пов'язані з проходженням МСЕК – поширюється історія, коли не підтвердили інвалідність хлопцю з ДЦП (Інформатор. Коломия). 21 березня святкують день людини з синдромом Дауна, це тримає позитив деякий час. Провал в негатив забезпечують з посиланням на рекламні сайти або сайти-сміттярки, де поширюють історії про побиття чоловіка з інвалідністю, про захисника без ноги якого відмовилися визнавати людиною з інвалідністю (Антоніна Залюбовська, Молодий Буковинець, vshoke.kie v.ua) тощо.

3 2 квітня більшає дописів про аутизм у зв'язку із вшануванням Всесвітнього дня поширення інформації про аутизм (активісти та спільноти). Позитив росте до середини травня в зв'язку з Великоднем. Зірки беруть участь в медіакампанії з розвінчання міфів про аутизм (Потап, Манеке, Соломія Вітвіцька, Олег Вінник, Alina Pash, Женя Галич, Ірина Горова, Андрій Хливнюк та Опика). **3 квітня 2023** з'являються дописи про реформування МСЕК (посилаються на Д. Шмигала), що має резонанс. Тим часом більшає нейтральних дописів про соцвиплати, гумдопомогу та інформування про це. **30 квітня** святкують Великдень та відзначають Всесвітній день мобільності та доступності (Сергій Валерійович Тютюнник), що дає позитив за рахунок привань.

В травні не забувають також про святкування Дня примирення ДСВ (8 травня) та Дня перемоги (9 травня, шашлики). Негатив проявляється в історіях про видачу повісток людям з інвалідністю – «парню без рук видали повістку» (ВК, Пофиг нормальность), такі дописи мають ознаки пропагандистських вкидів рф. Негатив в цей час також викликає обговорення участі паралімпійців з рф в світових спортивних змаганнях (Base of Ukrainian sports). **В червні** підрих Каховської ГЕС згадується, але фреймується як хороші новини в зв'язку з наданням допомоги людям з інвалідністю, видачі продуктивних наборів тощо. Нейтрально висвітлюються походи до лікарів, заходи підвищення кваліфікації вчителів.

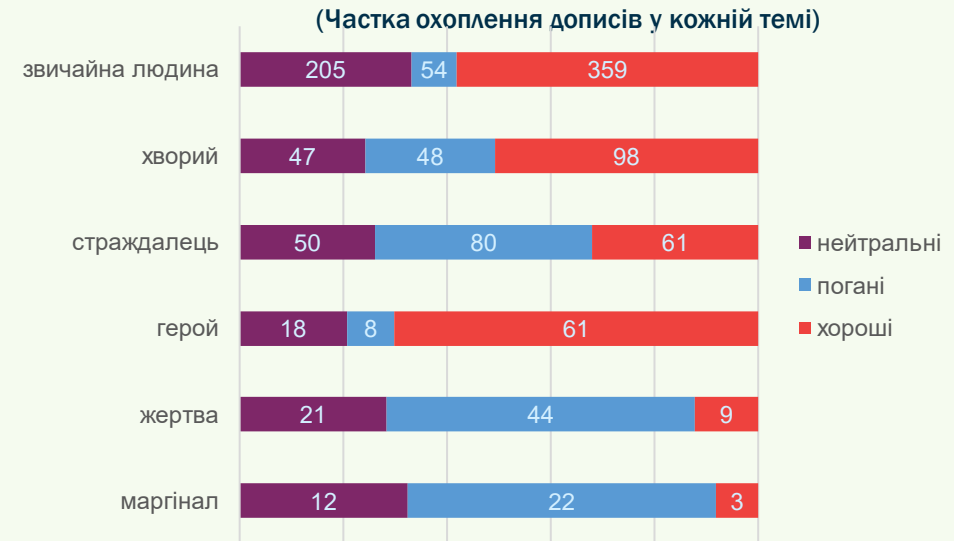
СТАВЛЕННЯ ДО ЛЮДИНИ З ІНВАЛІДНІСТЮ

Ставлення в зв'язку з зовнішньою ознакою людини

Через війну особлива увага до дітей та військових. Позитив в обговоренні спрямований на людину, негатив – на обставини (війна, руйнування, обслуговування тощо). Війна додатково фреймує увагу. Здебільшого видимі активні дорослі люди, які говорять в соцмережах або за себе («мені потрібно», «я хочу подати документи, зробити щось, переміститися тощо»), або за друзів («допоможіть хорошій людині», «моєму другу», професіоналу тощо), родичів (прохання про допомогу для тих, ким опікуються) або спеціалістів (звернення по допомогу для груп). Зазвичай такі новини мають позитивну конотацію. Негатив викликають хабарі при проходженні комісії, використання статусу інвалідності для ухиляння від армії. Нейтральними є оголошення щодо соціальних послуг від держави, ОГС або ж волонтерів. Обурення викликає заява ЛГБТК-правозахисників (ZMINA), «Трансгендерні особи в Україні не можуть бути призвані на службу в ЗСУ та повинні бути зняті з військового обліку» як непридатні (поширюється в праворадикальному християнському пабліку Ecclesia Militans). Проросійські сайти лякають «карнавалом фриков» та використання інвалідності, щоб пропагувати «ліберальний порядок денний» з трансгендерами та педофілами на Заході (Антифашист).

Ставлення через упередження у спостерігача

Наявність упереджень до людей з інвалідністю в суспільстві проявляється в образності опису людини стороннім спостерігачем. Медійники здебільшого говорять про людей з інвалідністю як про людей без інвалідності, які потребують допомоги. В дописах від близьких, друзів люди з інвалідністю представляються як хворі, страждальці або герої. При чому «хворі» мають в більшій частині позитивну конотацію. Інструменталізація емоцій для виклику емпатії до людини з інвалідністю через представлення її як хворої, страждальця або героя є поширеною практикою, особливо в персональних дописах. Людину з інвалідністю уявляють як маргінала, долю якого не варто наслідувати, проте не у відношенні до такої людини, а як образлива характеристика нормотипової. Зустрічається негативне вживання слів «інвалід», «дебіл», «даун» як образливих, проте не по відношенню до людей з інвалідністю, а до будь-кого, або для окреслення майбутнього людини, яка може опинитися в скрутному становищі («станеш інвалідом»), в т.ч. внаслідок байдужості до свого розвитку, зокрема вивчення мови («інваліди, бо не знають мову», «посміємось усі разом з інваліда без щелепи»).

ОБГОВОРЕННЯ: СПЕЦІАЛІСТИ

Поганих новин тут значно менше, ніж позитивних або ж нейтральних. Спеціалісти діляться рекомендаціями, пропонують свої послуги, поширюють пости підтримки, а також мережуються в своїй бульбашці за спеціалізацією. Здебільшого описують людей з інвалідністю в числі усіх або ж як хворих. Поширені теми гумдопомоги, інклюзивного середовища та забезпечення освітніх потреб.

Одним з драйверів інклюзивного порядку денного стають освітяни. Вони обмінюються досвідом щодо впровадження проєктів соціалізації, навчання людини з інвалідністю, запрошують на заходи, як спеціальні, так і для широкого загалу. У дописах зазвичай зазначається цільова група.

Освітяни обговорюють надання освітніх послуг, навчання для роботи з дітьми з інвалідністю, питання створення інклюзивного середовища. Як завжди, для них є важливим «гачком» отримання сертифікату за відповідною спеціалізацією (робота з дітьми з РАС тощо).

Психологи, юристи, адвокати пропонують безкоштовні консультації із своїх питань людям з числа ВПО. Поширюються відео від спеціалістів або експертів з порадами – як оформити документи, пенсію, відтермінування від армії, виїзд за кордон.

До теми підтримки психологічного стану долучаються блогери-інфлюєнсери, які створюють контент, що викликає позитивні емоції (Яна Метьолкіна).

Серед спеціалістів активними в приверненні уваги до людей з інвалідністю (діти, спортсмени), просуванні ідей інклюзії є спортивні експерти – тренери, консультанти. Паралімпійці часто стають героями сюжетів та діють як інфлюєнсери в своїх спільнотах.

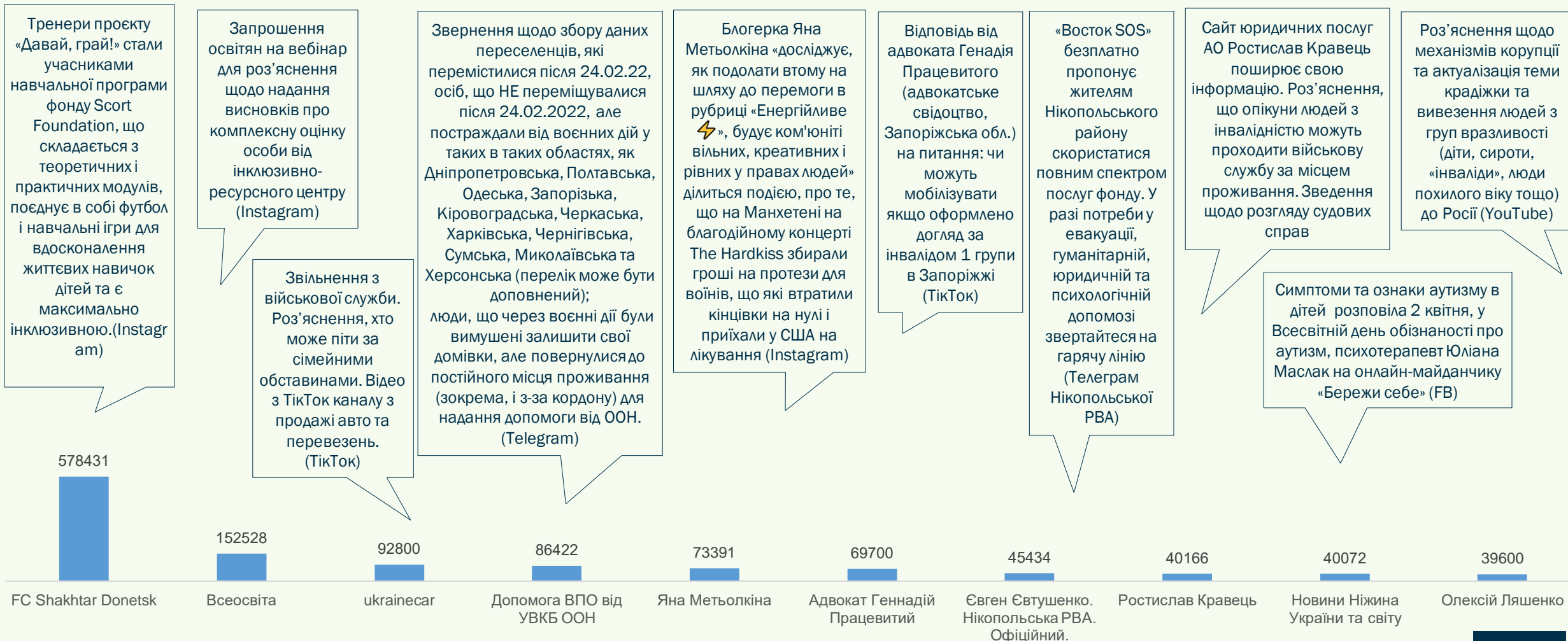
Значною є частка порад для тих, хто набув статус інвалідності через війну, хто змінив місце перебування і хоче виїхати за кордон та для тих, хто хоче отримати статус інвалідності чи стати опікуном (саме чоловіки).

Адвокати та юристи користаються можливістю на темах війни та переміщення збільшити базу клієнтів.

Було проаналізовано 420 дотичних до теми дописів з найбільшим охопленням, сумарна аудиторія вибірки склала 3,7 млн контактів.

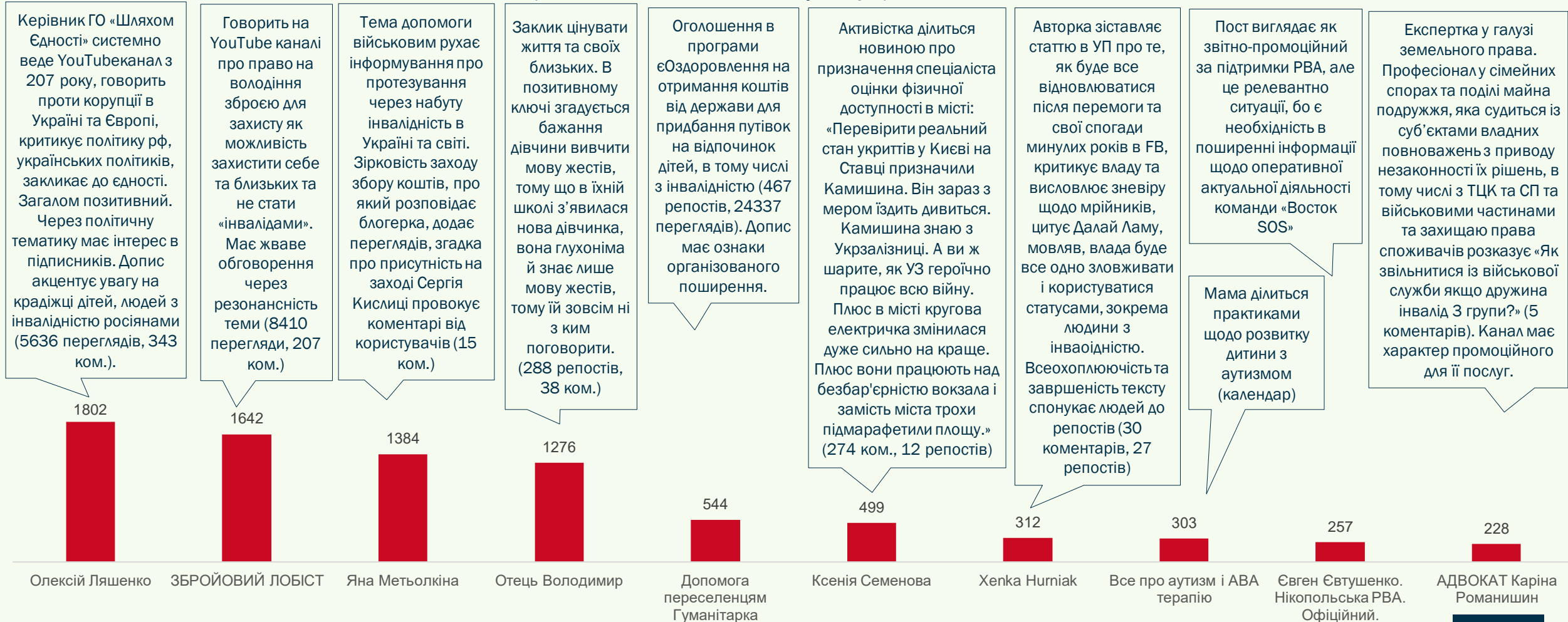
Спеціалісти, що розвинули свої акаунти в соцмережах ще до війни мають довіру споживачів і стають каналами поширення актуальної інформації, яка є корисною саме для їхніх споживачів. Інфоприводами для звернення до спеціалістів медійників або створення ними звернень стають календарні дати, спеціальні заходи і, звісно, події війни.

(Дописи за кількістю підписників)

Оголошення, повчальні історії, конкретні поради та молитви мотивують людей до репостів. Активісти відгукуються на адекватні дії влади, інформують про це в особистих публіках. Спеціалісти використовують соцмережі для промоції своїх послуг, юристи та адвокати використовують вікно можливостей з темою інвалідності як приводу ухиляння від військової служби.

(Дописи за кількістю контактів у вибірці)

Ключовий формат в обговоренні тем людей з інвалідністю в медіа – це сторітелінг про життя з інвалідністю під час війни, в окупації, про отримані поранення на фронті, травмування через обстріли і знаходження під завалами, про реабілітацію і подолання обставин.

Герої сюжетів різні, хоча, звісно, більше уваги приділяється військовим (чоловікам та жінкам). Часто історії людей з інвалідністю мають сенсаційний характер (ТСН). Досить зважено і у відповідності до журналістських стандартів висвітлюють інші національні мовники та новинні агенції (Суспільне, Укрінформ), затребуваною є тема надання соцпослуг та грошової допомоги (УКРАИНА СЕГОДНЯ – ГРОШІ, це видання поширює інформацію і українською, і російською мовою). «Розкрученою» є тема інклюзії, вона здебільшого висвітлюється в зв'язку з освітніми ініціативами в школах та має висвітлення в національних медіа через залучення офіційних осіб (Олена Зеленська) або зіркових інфлюенсерів (Потап, Онука тощо). Деякі медіаресурси висвітлюють військових, що набули інвалідність в бойових діях як таких, що збільшують загальну кількість людей з інвалідністю в українському суспільстві, і це сприяє переосмисленню в суспільстві ролі людини з інвалідністю та уваги до її потреб (Суспільне та регіональні відділення, ТСН), а деякі ресурси взагалі не бачать людину з інвалідністю, якщо вона не має відношення до військової справи (Прямий, Espresso.TV). Тема доступності та безбар'єрності обговорюється в зв'язку з руйнуваннями та відбудовою і також дає сюжети для ЗМІ з присутністю місцевих голів ОВА або ж мерів міст.

Значну роль у висвітленні життя людини з інвалідністю під час війни відіграють регіональні медіа. На підконтрольних Україні територіях вони віщають українською мовою (КІІВ24 | Телеканал Київ, Суспільне Чернігів, Днепр, Україна, Інформатор Київ, Харків 1654, Чаювання поза часом, ТРК Аверс, 11 канал, Olha Romanska, Ми - це Динамо, Динамо - це Ми, Телеканал Конкурент TV - новини Луцька та Волині, Телеканал ДніпроTV, Суспільне Чернівці, Новини Приазов'я, Харків Новини, Суспільне Івано-Франківськ, Перший Міський телеканал. Кривий Ріг, ukrainecar, Суспільне Рівне, Робота Київ Вакансії, PVP.POLTAVA, user4160639107072, Громадський ревізор. Бровари, Суспільне Херсон, Суспільне Донбас), на окупованих – російською (ЛУГАНСК * КРЫМ * ЕВПАТОРИЯ, Донецкие Новости, Крымская железная дорога, Инвалиды ДНР. Донецк, Новости Керчь Крым Россия, Антифашист та ін.). В проукраїнських обговореннях ведеться щодо конкретних дій – допомоги, соціальних та медичних послуг, історій через наслідки війни. В проросійських люди з інвалідністю частіше виставляється як жертва або об'єкт піару або додаткового доходу. Є також інформаційні майданчики громадських організацій, що мають експертність, але не мають взаємодії з ца через відсутність політик поширення інформації (INVAK.info), через що мають низьке охоплення та взаємодію. Звернув на себе увагу також гнівний пост щодо несправедливості до «звичайних людей», які не можуть «ухилитися» від служби, навіть якщо вони є опікунами людини з інвалідністю (наприклад, мами). (Вікторія Немцова)

Було проаналізовано 357 дотичних до теми дописів з найбільшим охопленням, сумарна авдиторія вибірки склала 37,9 млн контактів.

ТОП-10 АВТОРІВ: МЕДІА. ТЕМИ

В національних медіа охоплення забезпечують загально висвітлювані теми – наслідки окупації, проблеми евакуації та переміщення, руйнування та поранення на фронті та наслідки для людей. В регіональних медіа зустрічаються більш розмаїті історії – про працевлаштування людей з інвалідністю та інші соціальні проєкти.

(Дописи за кількістю підписників)

Історія про життя в окупації людини з інвалідністю виходить в ефірі 1+1 в рамках «Марафону Єдиних новин». директорка Херсонської міської громадської організації "Центр Софія" Ольга Цілінко, якій довелося жити поруч із російськими військовими у Херсоні. Також резонансами є інформаційні повідомлення щодо грошових виплат та новини про ухилянтів, що використовують статус людини з інвалідністю.

Про поранення на фронті в програмі «Незламна країна», про наслідки атак на житлові квартали і долі людей на окупованих та деокупованих територіях, про надання гуманітарної допомоги (продукти), випікання безкоштовного хлібу, надання психосоціальної підтримки постраждалим.

Історії про військових, що втратили кінцівки на фронті, про збір коштів для реабілітації військових (інтерв'ю дає фронтмен гурту СКАЙ Олег Собчук)

Пишуть про руйнування українських міст та важливість при відновленні інфраструктури, у відбудові розвивати підходи універсального дизайну

32-річний військовий Олег підірвався на міні і через це втратив ногу. Про те, як він відновлюється після втрати кінцівки — у відео Відновлення після втрати ноги

Через свій телеграм-канал поширюють новину, що Київщина готова прийняти жителів Херсонщини, які опинилися на затоплених територіях внаслідок підриву російськими терористами греблі Каховської ГЕС. голова Київської ОВА Руслан Кравченко зазначає, щовже готово понад 3000 місць, у тому числі й для маломобільних груп та людей з інвалідністю

Аналіз сюжетів російського ТБ, де Путін приходить в клініку до поранених бійців в інвалідних колясках. Коментарі ведучого мають образливі епітети щодо президента рф («умрем за нашего царя»), його поплічників та саркастичні пояснення щодо викривленої логіки окупантів («начали войну, чтоб достичь мира» тощо)

Згадування слова «інвалід» в негативній конотації в зв'язку із ситуацією звільнення військової («яким чином звільнили військову під час воєнного стану? Вона в нас інвалідом стала?»)

Про складнощі отримання медпослуг для поранених. «Влада обіцяє змінити систему, щоб прибрати всі проблемні моменти. Тижні в чергах, на милицях і без рук: як пораненим отримати довідки ВЛК»

Історія про булінг дитини з інвалідністю в садочку та історія «Дати людям хліб»: як інклюзивна пекарня випікає хліб і везе його на фронт

11091020

6960000

4040000

3960000

3560000

1608000

1100000

1000000

943265

756000

TCH

5 канал

УКРАЇНА СЕГОДНЯ - ГРОШІ

Espresso.TV

Телеканал Прямий

Ukrinform TV

Gazeta.ua

hromadske.ua

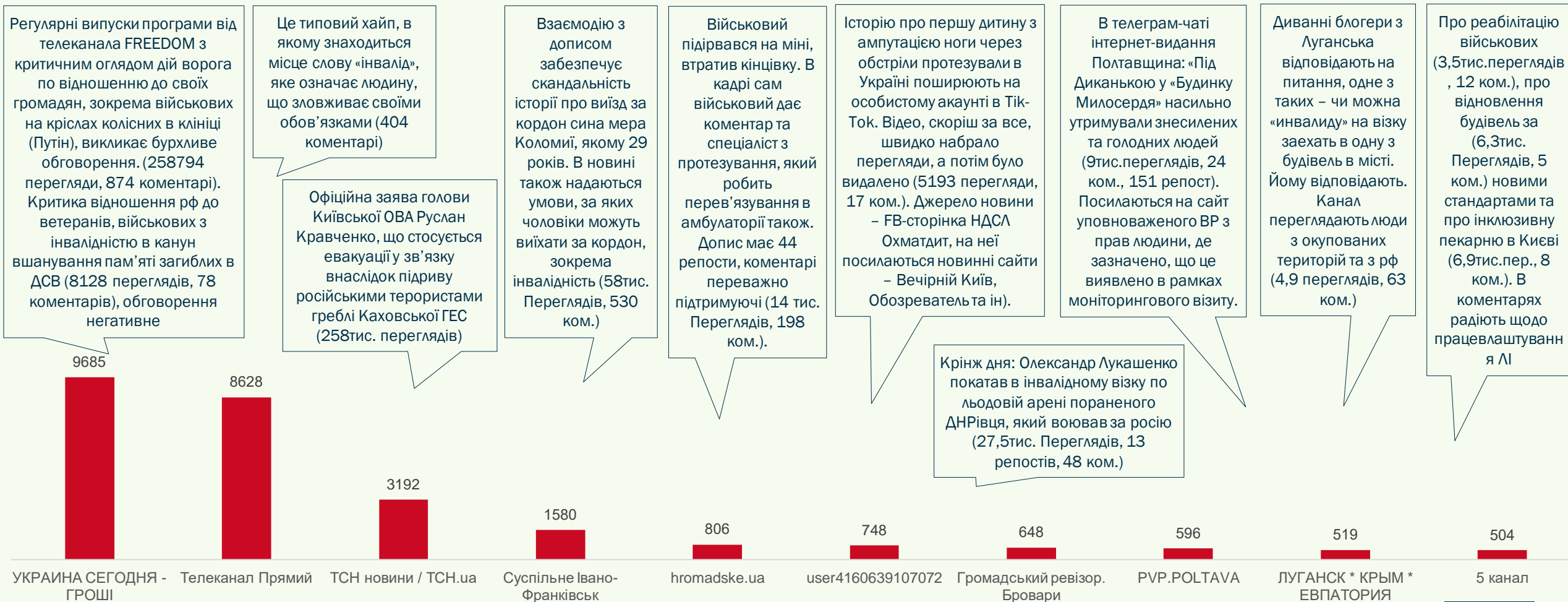
TCH новини / TCH.ua

КИЇВ24 | Телеканал Київ

ТОП-10 АВТОРІВ: МЕДІА. ВЗАЄМОДІЯ

Історії рухають взаємодію, тригерами стає скандальність, дотичність до загально висвітлюваних подій (наприклад, затоплення Каховської греблі). Більше залучають дайджести, де поряд декілька тем, або ж огляди, які пов'язані із регулярними випусками новин «Єдиного телемарафону».

(Дописи за кількістю контактів у вибірці)

Хороші новини зумовлені позицією активістів як людей мотивованих до громадської діяльності. Обговорюють теми розбудови інклюзивного середовища, гумдопомоги, проблеми людей з ментальною інвалідністю та складні життєві обставини. Люди з інвалідністю представляються серед інших або, в меншій мірі, страждальці.

Через наслідки війни відбувається взаємна інтеграція людей з інвалідністю до широкого кола людей ВПО і навпаки – інклюзивні активності ГО стають підтримкою для людей та дітей, що не мають інвалідності. Це не підвищує інформування про специфічні проблеми або потреби людей з інвалідністю, але включає їх в поле взаємодії з іншими «бульбашками». Три типи людей з інвалідністю потрапляють в фокус уваги активістів: 1) ті, хто набув інвалідність внаслідок війни – участі в бойових діях на фронті, через обстріли, потрапляння під завали внаслідок ракетних атак (активізує волонтерів широкого профіля, має більше охоплення); 2) ті, хто мали інвалідність до війни (обговорення в бульбашках специфічних спільнот – аутизм, ДЦП, товариства сліпих, глухих тощо); 3) ті, хто хочуть скористатися статусом івалідності, щоб не піти на фронт або виїхати за кордон (в основному, чоловіки обговорюють). Ефективними в комунікації є оголошення та заклики до конкретної дії – долучитися до роботи, підписати петицію, взяти участь у заході. Залишається частим вживання термінів невірно, проте із зрозумілою інтенцією викликати співчуття: «вразливі категорії людей», «інваліди», евфемізмів - «маленькі бахмутяни», «діти сонця», «інклюзивні люди», «особливі діти».

Як активісти діють представники громадських, релігійних організацій, учасники спільнот в соцмережах, підприємці, люди, які хочуть передати або продати речі, що можуть статися у нагоді ЛІ.

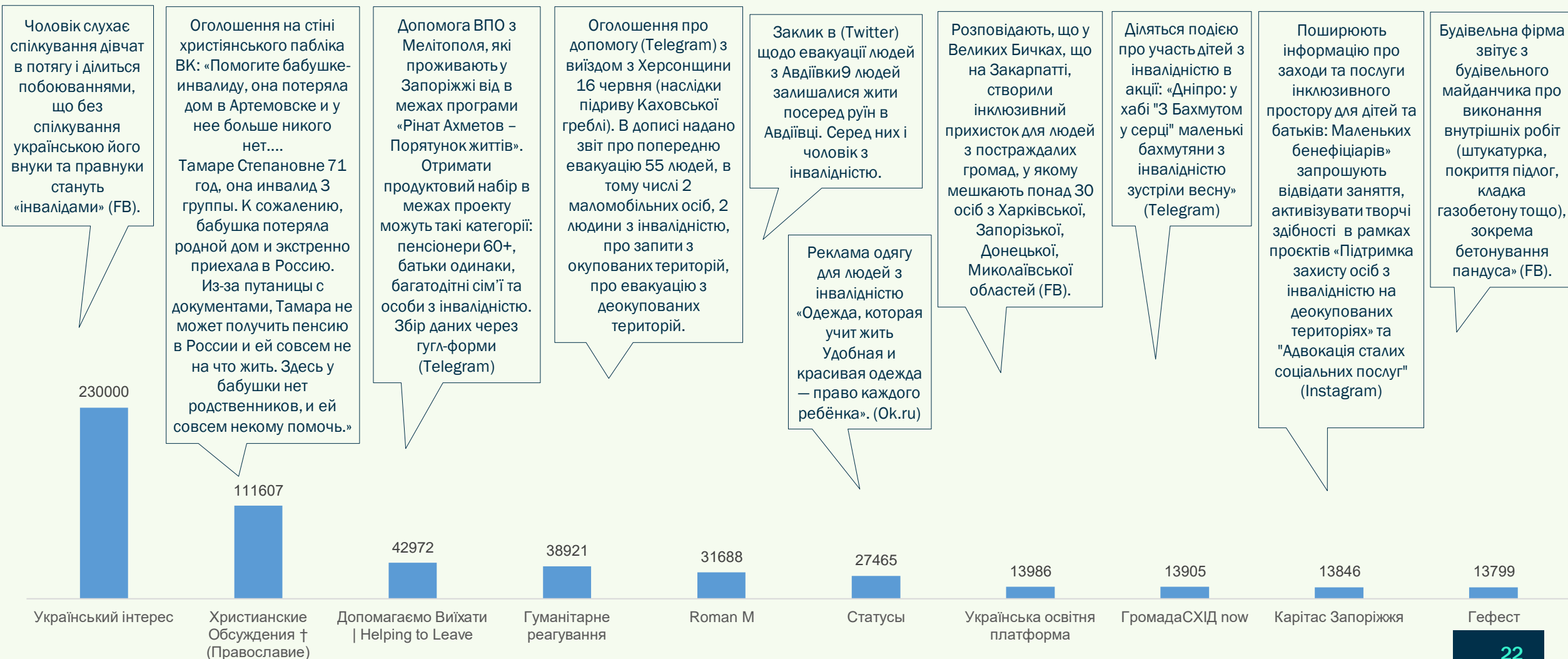
В рамках піар-кампаній бізнеси роблять акценти на впровадженні доступності та безбар'єрності (безпечний простір, встановлення пандуса, інклюзивний центр тощо). «Общественники» ЛНР згадують Єлізавету Глінку (Доктор Ліза), яка загинула у 2016 році в авіакатастрофі, коли летіла в Сирію. Розповідають, що до того вона з 2015 вивозила жителів «Донбасса» - важкохворих та поранених дітей на лікування в Росію в рамках гумдопомоги т.зв. ДНР. Кажуть, що з 2019 року діти їхали на лікування за такою ж самою програмою (Ok.ru).

Було проаналізовано 121 дотичний до теми допис з найбільшим охопленням, сумарна аудиторія вибірки склала 1,16 млн контактів.

ТОП-10 АВТОРІВ: АКТИВІСТИ. ТЕМИ

Інформування про потреби відбувається здебільшого в загальній рамці подій війни (підрив греблі, обстріли, евакуація, окупація), проте видими є активності в рамках діяльності, яку вели організації до війни.

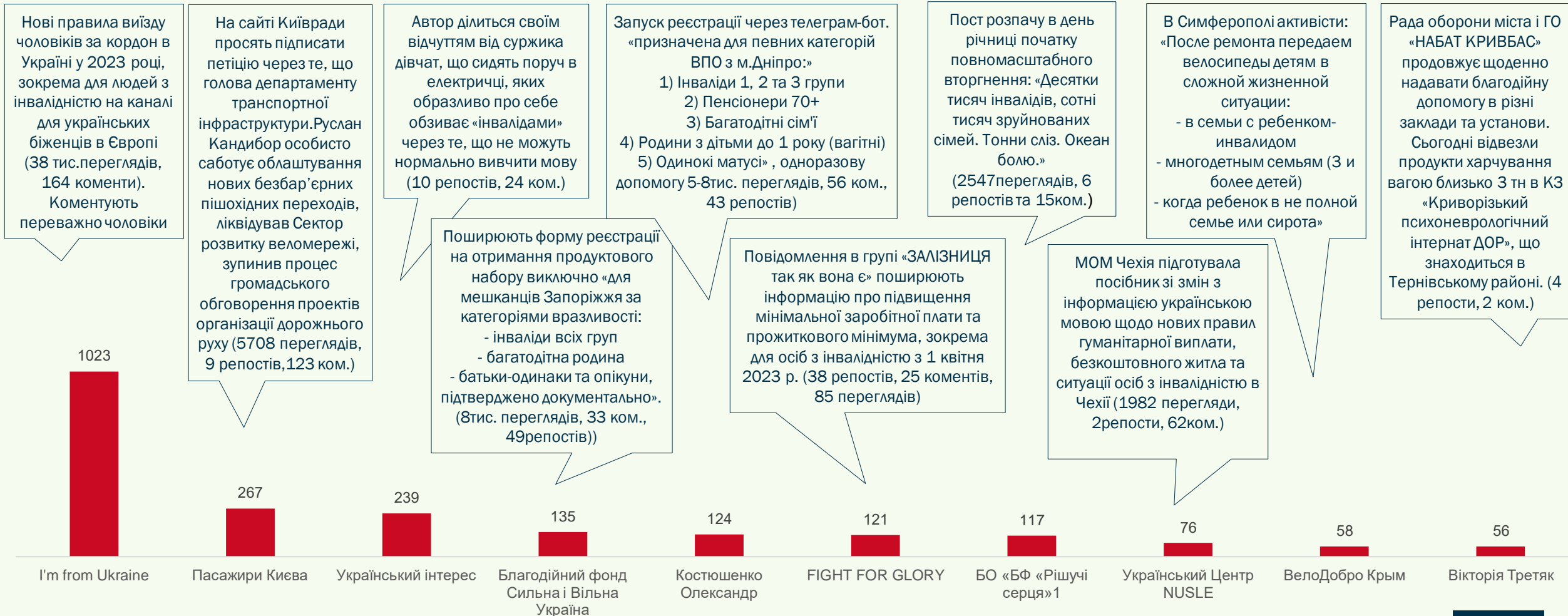
(Дописи за кількістю підписників)

TOP 10 АВТОРИ. АКТИВІСТИ. ВЗАЄМОДІЯ

Those who have not previously interacted with the PWDs are involved in activism and help them among IDPs. The followers in social media interact with the ads more actively because it is clearly texted what needs to be done.

(Posts by the number of contacts in the sample)

ОБГОВОРЕННЯ: ОСОБИ З ІНВАЛІДНІСТЮ

Високий відсоток негативних настроїв від авторів з інвалідністю, які пов'язані з проходженням МСЕК, реабілітаційним періодом, є дописи про байдужість, про наслідки поганого лікування. Діляться цим і як фактом конкретно про себе, і узагальнено визначають це як тенденцію, в дописах указують свою групу інвалідності.

Більшість дописів про проблеми з руховим апаратом, гуманітарну та соціальну допомогу та доступ до медичних послуг і ліків. В дописах автори себе позиціонують або як звичайну людину або ж як страждальця чи хворого, і це зумовлено змістом, бо зазвичай або просять про допомогу в зв'язку із порушенням рухового апарату, про гуманітарну або соцдопомогу та про доступ до медичних послуг та ліків.

Простір соцмереж люди з інвалідністю переважно використовують для оголошень про потреби допомоги для лікування або життєво важливого забезпечення (харчування, одяг, обладнання). Діляться своїми інтересами, закликають до спілкування, знайомства, висловлюють активну патріотичну позицію.

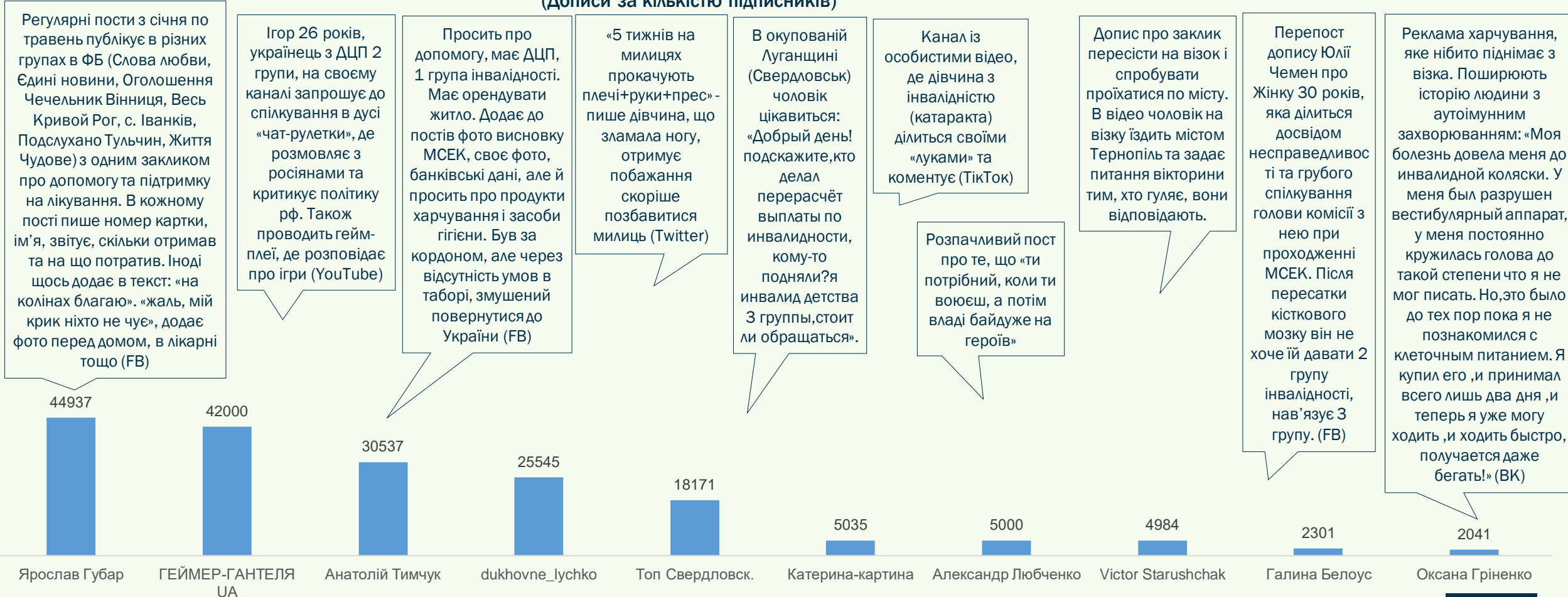
В деяких дописах є ознаки використання третьою стороною (комунікаційниками, пропагандистами) теми інвалідності як для поширення політичної «зради», так і для реклами.

Було проаналізовано 120 дотичних до теми дописів з найбільшим охопленням, сумарна аудиторія вибірки склала 1,7 млн контактів.

ТОП-10. ОСОБИ З ІНВАЛІДНІСТЮ. ТЕМИ

Зазвичай люди з інвалідністю роблять дописи щодо допомоги, при чому вони демонструють достатньо системний підхід до поширення дописів – публікують регулярно, добирають групи для публікації. Інша категорія людей з інвалідністю – ті, хто використовує мережі для спілкування і для розвитку своїх каналів, для спільних онлайн-ігор, проводять акції (активні люди з ДЦП). Є дописи, які мають ознаки замовних розпачливих історій, які використовують для привернення уваги або реклами певних ліків.

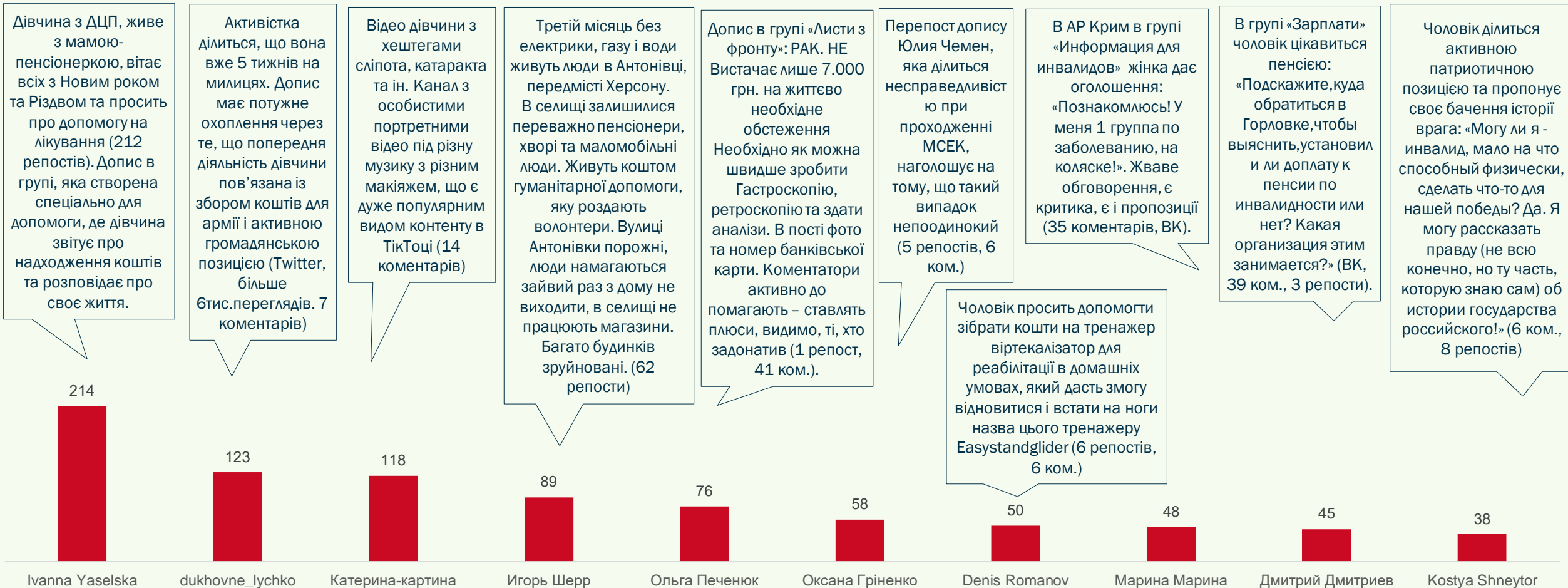
(Дописи за кількістю підписників)

ТОП-10. ОСОБИ З ІНВАЛІДНІСТЮ. ВЗАЄМОДІЯ

Взаємодія є активною, якщо артикульована потреба, підняте питання. Взаємодіють не тільки через допомогу, але через бажання спілкуватися, знайомитися, ділитися знаннями та ситуацією. На окупованих територіях з'ясовують можливості виплат, пенсій, соцдопомоги. Очевидно, що там люди з інвалідністю мають недостатньо інформації.

(Дописи за кількістю контактів у вибірці)

ОБГОВОРЕННЯ: БЛИЗЬКІ ЛЮДИ ОСІБ З ІНВАЛІДНІСТЮ

Здебільшого діляться хорошими або нейтральними новинами, або ж про погане говорять піднесено з пафосом подолання або бажання долати проблему, свою знайому людину з інвалідністю наводять як приклад.

Про людей з інвалідністю пишуть або як про страждальців, або як про героїв, особливо якщо це стосується догляду за пораненими військовими.

По нозологіям лідують діагнози, пов'язані із проблемами рухового апарата, ампутації кінцівок та ментальні розлади, що зумовлюється актуальністю проблем в зв'язку з війною та, в останньому випадку, з невизначеністю бюрократичних процедур щодо людей з ментальними розладами.

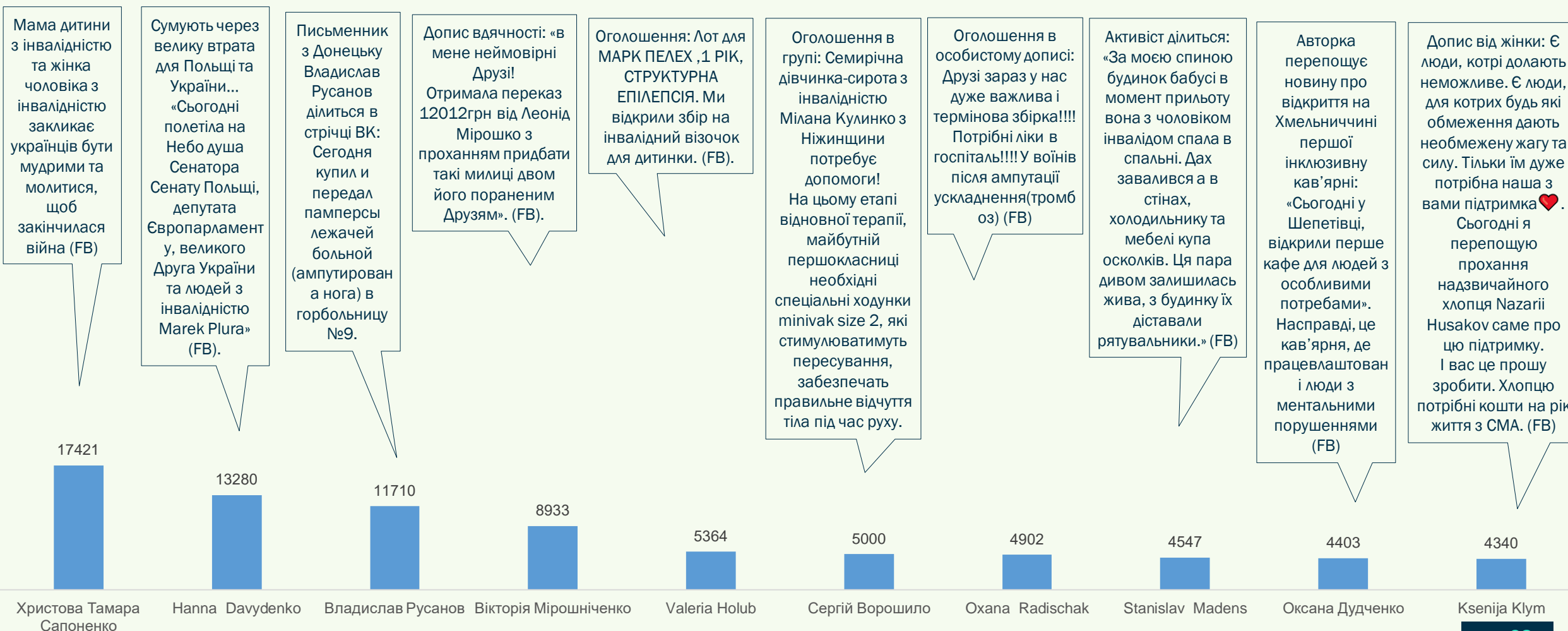
Близькі люди осіб з інвалідністю пишуть про збори коштів для своєї дитини, про необхідність опікуватися про старших родичів, частіше – про мам або жінок.

Близькі люди пишуть про себе – про своє вигоряння, але небагато, і хоча ця тема сприймається схвально («ти можеш трошки відпочити», «ти маєш право», «ти передала повноваження тим, кому довіряєш») в бульбашці, вона маркується як революційна. Більше про це пишуть жінки.

Було проаналізовано 98 дотичних до теми дописів з найбільшим охопленням, сумарна аудиторія вибірки склала 1,1 млн контактів.

ТОП-10 БЛИЗЬКІ ЛЮДИ ОСІБ З ІНВАЛІДНІСТЮ. ТЕМИ

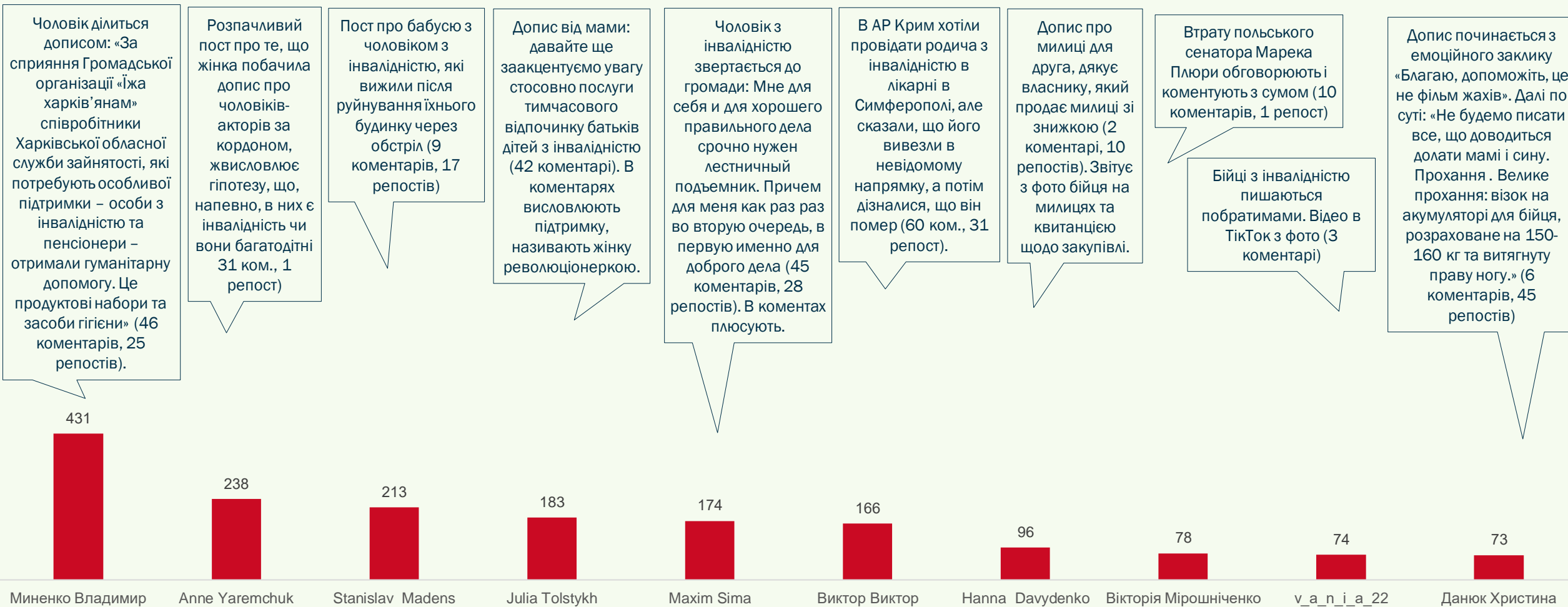
Важко цю групу відділити від активістів, проте близькі люди – це здебільшого родичі або друзі. Дописи стосуються дітей або тих, хто сам не може зробити публікацію, зокрема просять за поранених військових.
(Дописи за кількістю підписників)

ТОП-10. БЛИЗЬКІ ЛЮДИ ОСІБ З ІНВАЛІДНІСТЮ. ВЗАЄМОДІЯ

На контрольованих територіях України взаємодію ініціюють пости із закликами. На окупованих територіях поширюють запутані історії для того, щоб викликати емоційні реакції та «прив'язати» до джерела так би мовити інформації.

(Дописи за кількістю контактів у вибірці)

ОБГОВОРЕННЯ: ОФІЦІЙНІ ПРЕДСТАВНИКИ ВЛАДИ

Новини здебільшого хороші, бо за характером звітні. В описі людина з інвалідністю постає або такою ж як і усі ВПО, так і страждальцем. Лідирує тема гуманітарної та соціальної допомоги, в значній мірі, і евакуації.

Війна, з одного боку, каталізує включеність чиновників, які демонструють усвідомленість своїх дій і навіть натхнення від втілення необхідних по ситуації проєктів. Мери, голови ОВА, начальники департаментів, депутати спілкуються особисто, міністерства здебільшого віщають інституційно (як чоловіки, так і жінки). Неуважне вживання термінів чиновниками показує їх здебільшого як таких, що не занурюються глибоко в розуміння потреб людей з інвалідністю, за рідким виключенням. Залишаються такі «евфемізми» як «дітки» для більш переконливої презентації піклування про них, в офіційних заявах вживають замість слова «порушення» - «вади» розвитку, слуху, зору тощо.

Здебільшого представники влади комунікують реактивно - звітують, реагують на виклики. Партнерство з громадськими організаціями активно демонструється в звітних інформаційних матеріалах. Жінки – голови та депутатки в громадах демонструють переконливу риторику, проте це більше виглядає як піар влади.

Функціонально начальники департаментів, чиновники, депутати виступають посередниками між людьми та тими, хто може надати допомогу (бізнес, міжнародні організації, волонтери), проте завжди намагаються патерналістські підкреслити значущість своїх дій і зробити непомітними дії партнерів (в залежності від статусу, говорять тільки про свою участь або згадують партнерів чи громадських активістів побіжно, коли дають інтерв'ю). Депутати часто зловживають засобами виразності і роблять героїв з тих, хто просто має виконувати свою роботу (комунікаційники партії «Слуга народу», наприклад, додають пафосні портрети чиновників в дописах про евакуацію).

Було проаналізовано 63 дотичних до теми дописи з найбільшим охопленням, сумарна аудиторія вибірки склала 626 тис. контактів.

ТОП-10 АВТОРИ: ОФІЦІЙНІ ПРЕДСТАВНИКИ ВЛАДИ. ТЕМИ

Не зважаючи на війну, представники офіційної влади намагаються піаритися на інфоприводах допомоги, ремонтах доріг та будівництві. Здебільшого це виглядає як данина традиції.

(Дописи за кількістю підписників)

Голова Львівської ОВА повідомляє про головні події за добу, дякує благодійникам з міжнародних та локальних фондів за закупівлю, авто, медтехники, генераторів тощо, зокрема ділиться інформацією про ініціативу «Банк Одягу», де люди з числа ВПО, а також місцеві жителі в складних життєвих обставинах, особи з інвалідністю, самотні люди, багатодітні сім'ї, близькі воїнів можуть взяти необхідні речі. та різні можливості отримати допомогу

Перший заступник голови Харківської районної державної адміністрації, депутат Дергачівської міської ради від «Слуги Народу» Володимир Усов разом із командою ініціював евакуацію людей, які потребували постійної медичної допомоги. (Instagram)

Має велике охоплення офіційний паблік «ЛДНР». Автори дописів шукають відповідей на питання: «Не знаю, як может получить паспорт РФ инвалид, лежащий, в данное время он в больнице. У него только паспорт Украины. Спасибо.» (VK)

Повідомляють про початок програми Норвезька рада у справах біженців в Україні надання допомоги переселенцям. За словами представників Черкаської ОВА, в області проживає понад 103 тисячі внутрішньо переміщених осіб, у тому числі діти, люди з інвалідністю та старшого віку. (FB)

У Вінниці для «діток з аутичним розладом» влаштували вечір відпочинку та розваг з нагоди Всесвітнього дня поширення інформації в рамках співпраці міської ради та «Карітас-спес-Вінниця» за участі директорки Департамент соціальної політики Вінницької міської ради Валентина Войткова (FB).

Управління фізичної культури та спорту Донецької облдержадміністрації підвело підсумки. Було визначено кращих спортсменів та тренерів місяця за трьома категоріями: з олімпійських, неолімпійських видів спорту, видів спорту серед осіб з інвалідністю (Telegram).

Управління соціального захисту населення Адміністрації Основ'янського району інформує про можливість звернутися через портал «Дія» за призначенням допомоги для «дітей, хворих на тяжкі перинатальні ураження нервової системи, тяжкі вроджені вади розвитку та ін.» (Telegram)

Хмельницька міська рада звітує щодо діяльності з облаштування міського простору, зокрема розпочато влаштування пандуса на перехресті вул. Шевченка та Драгоманова в Кам'янці-Подільському. Про це звітує мер Михайло Посітко (Telegram)

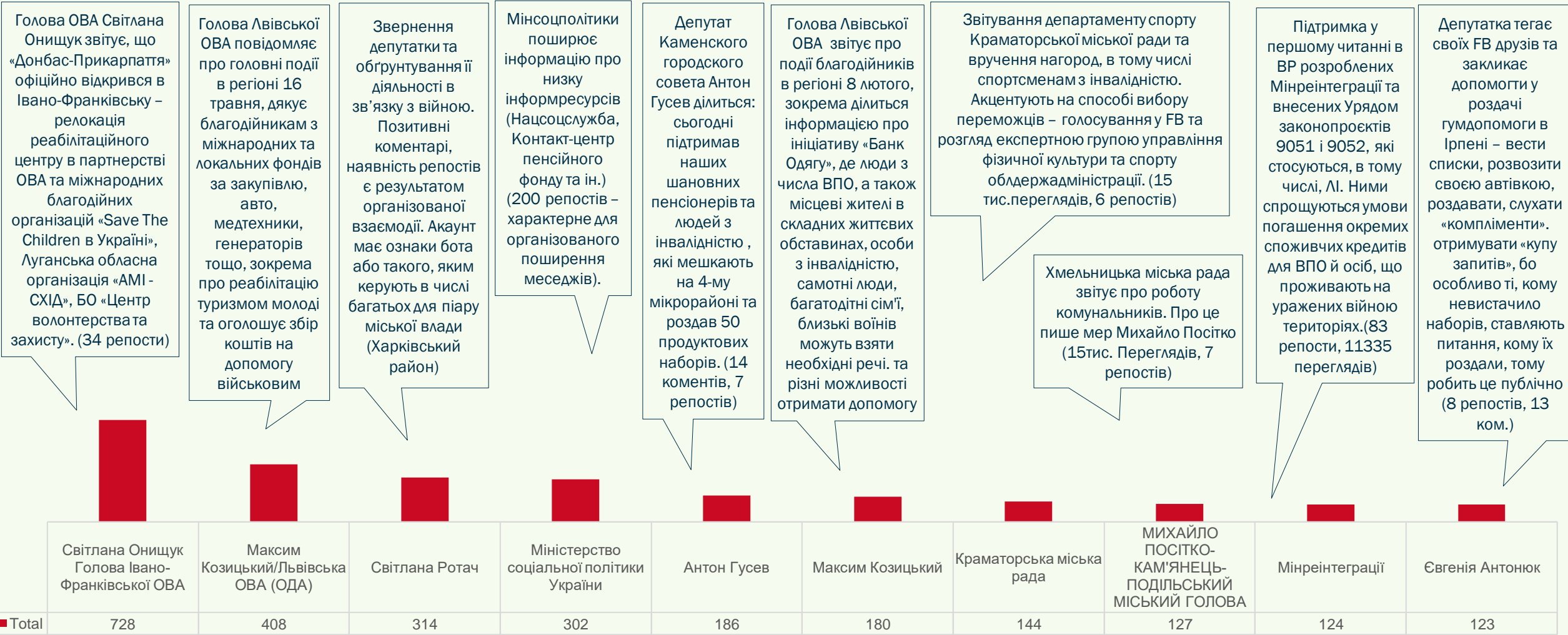
Звітують локальні осередки: «Набори продуктів від ГО «Слуга Народу. Кривий Ріг» одержали жителі Тернівського району – багатодітні родини, люди з інвалідністю, літнього віку. Дають обіцянку далі шукати ресурси для допомоги (FB).

Мінреінтеграції інформує 11 квітня про внесені Урядом законопроекти 9051 і 9052 щодо Парламент підтримав у першому читанні законопроекти щодо спрощення умов погашення споживчих кредитів (Telegram)

ТОП-10 АВТОРИ: ОФІЦІЙНІ ПРЕДСТАВНИКИ ВЛАДИ. ВЗАЄМОДІЯ

Взаємодія в соцмережах виглядає організованою, бо дивно, коли робляться перепости про діяльність комунальників в тій же кількості, що й, наприклад петіція. Це свідчить про застосування адмінресурсу для інформування.

Голова ОВА Світлана Онищук звітує, що «Донбас-Прикарпаття» офіційно відкрився в Івано-Франківську – релокація реабілітаційного центру в партнерстві ОВА та міжнародних благодійних організацій «Save The Children в Україні», Луганська обласна організація «АМІ - СХІД», БО «Центр волонтерства та захисту». (34 репости)

Голова Львівської ОВА повідомляє про головні події в регіоні 16 травня, дякує благодійникам з міжнародних та локальних фондів за закупівлю, авто, медтехники, генераторів тощо, зокрема про реабілітацію туризмом молоді та оголошує збір коштів на допомогу військовим

Звернення депутатки та обґрунтування її діяльності в зв'язку з війною. Позитивні коментарі, наявність репостів є результатом організованої взаємодії. Акаунт має ознаки бота або такого, яким керують в числі багатьох для піару міської влади (Харківський район)

Мінсоцполітики поширює інформацію про низку інформресурсів (Нацсоцслужба, Контакт-центр пенсійного фонду та ін.) (200 репостів – характерне для організованого поширення меседжів).

Депутат Каменського городского совета Антон Гусев ділиться: сьогодні підтримав наших шановних пенсіонерів та людей з інвалідністю, які мешкають на 4-му мікрорайоні та роздав 50 продуктових наборів. (14 коментів, 7 репостів)

Голова Львівської ОВА звітує про події благодійників в регіоні 8 лютого, зокрема ділиться інформацією про ініціативу «Банк Одягу», де люди з числа ВПО, а також місцеві жителі в складних життєвих обставинах, особи з інвалідністю, самотні люди, багатодітні сім'ї, близькі воїнів можуть взяти необхідні речі. та різні можливості отримати допомогу

Звітування департаменту спорту Краматорської міської ради та вручення нагород, в тому числі спортсменам з інвалідністю. Акцентують на способі вибору переможців – голосування у FB та розгляд експертною групою управління фізичної культури та спорту облдержадміністрації. (15 тис.переглядів, 6 репостів)

Хмельницька міська рада звітує про роботу комунальників. Про це пише мер Михайло Посітко (15тис. Переглядів, 7 репостів)

Підтримка у першому читанні в ВР розроблених Мінреінтеграції та внесених Урядом законопроектів 9051 і 9052, які стосуються, в тому числі, ЛІ. Ними спрощуються умови погашення окремих споживчих кредитів для ВПО й осіб, що проживають на уражених війною територіях.(83 репости, 11335 переглядів)

Депутатка тегає своїх FB друзів та закликає допомогти у роздачі гумдопомоги в Ірпені – вести списки, розвозити своєю автівкою, роздавати, слухати «компліменти». отримувати «купу запитів», бо особливо ті, кому не вистачило наборів, ставляють питання, кому їх роздали, тому робить це публічно (8 репостів, 13 ком.)

СПЕЦІАЛІСТИ БІЛЬШ АКТИВНІ ЯК АВТОРИ, НІЖ РЕШТА УЧАСНИКІВ ОБГОВОРЕННЯ

Щоправда в них потенціальне охоплення в 10 разів менше, ніж в медіа. Спеціалісти є потужним комунікаційним ресурсом, і вони можуть виступати медіаторами для висвітлення тем в медіа. Серед людей з інвалідністю теж є потужні автори, які за можливості, можуть розвинути в інфлюєнсерів для своїх спільнот.

ЖІНКИ ТА ЛІТНІ ЛЮДИ ПРИВЕРТАЮТЬ МЕНШЕ УВАГИ НІЖ ДІТИ ТА ВІЙСЬКОВІ, і це при тому, що жінки більш активні, проявляють себе в ролі опікунів, волонтерів та ін.

ПРАВОВАХИСТ ПІД ЧАС ВІЙНИ СПРЯМОВАНИЙ НА ЧОЛОВІКІВ. Омбудсмен акцентує увагу, а дописи неофіційних осіб здебільшого є порадами щодо мобілізації, її уникнення або ж демобілізації.

ЛЮДИ З ІНВАЛІДНІСТЮ ДІЛЯТЬСЯ СВОЇМИ ДУМКАМИ У РОЗМАЙТІ ТЕМ. Вільне висловлювання думок в дописах з геолокацією підконтрольних Україні

територій – говорить про здоровий стан інформаційного середовища, де люди мають відчуття безпеки щодо вільного висловлення думок та мають довіру до ресурсів поширення інформації.

СПІЛЬНОТИ МАЮТЬ ПІДПИСНИКІВ І СИСТЕМНО ЗАЙМАЮТЬСЯ ПРОСУВАННЯМ ІНФОРМАЦІЇ. З одного боку, це допомагає висвітлити важливі проблеми людей з інвалідністю, провести збори, з іншого боку, медіа використовують історії про людей з інвалідністю, особливо про дітей та військових, для підвищення «клікбейтності» дописів через посилену увагу суспільства до цих категорій.

РЕЛІГІЙНІ СПІЛЬНОТИ ЄДНАЮТЬ, АЛЕ Є НЮАНСИ, БО ЦЕ ЄДНАННЯ ВІДБУВАЄТЬСЯ І ПОЗА КОРДОНАМИ. Спостерігається активна взаємодія людей з інвалідністю із дописами, що мають актуальність в з'язку з подіями або наслідками війни. В цьому полі помітні дописи релігійних громад (NEW CHRISTIAN, Оксана Хома), якими діляться люди з інвалідністю.

УКРАЇНСЬКІ МЕДІА ПОКАЗУЮТЬ ОБІЗНАНІСТЬ В ТЕМІ ЛЮДЕЙ З ІНВАЛІДНІСТЮ ТА ІНКЛЮЗІЇ. В новинарних сюжетах говорять відкрито про проблеми, надають слово людині з інвалідністю, беруть коментарі в спеціалістів тощо.

МЕДІАТИЗАЦІЯ ТЕМИ ЛЮДЕЙ З ІНВАЛІДНІСТЮ ТА ІНСТРУМЕНТАЛІЗАЦІЯ ЕМОЦІЙ. Спостерігається активне використання соцмереж, алгоритмів та продуктів. Історії поширюються як органічно, так і організовано – в форматі іформкампаній або вірусно в ютубі та ТікТок. Медіа інструменталізують емоції через «картинку» – показують людину на візку, в лікарні, проте це не має ознак об'єктивності. Мають місце зображення людини з інвалідністю як жертви, щоправда в дописах на окупованих територіях саме цей образ використовує російська пропаганда, демонструючи відношення до людини з інвалідністю в контексті патерналістських паттернів як до страждальців та жертв українського «режима».

НЕ ПОМІЧАЄТЬСЯ ВИРАЖЕНИХ ЛІНІЙ РОЗДІЛЕННЯ МІЖ ЛЮДЬМИ З ІНВАЛІДНІСТЮ ТА БЕЗ В СУСПІЛЬСТВІ. Зфокусованість на подоланні своїх бар'єрів дозволяє людям з інвалідністю не відволікатися на політичний порядок денний і не витратити час на сварки. Це навіть надає їм резистентності до вкидів роспропаганди. Опікуни людей з інвалідністю та люди, які симпатизують їм, показують себе більш вразливими до вкидів російської пропаганди (роблять перепости дезінформації, підсилюють негативні настрої як щодо майбутнього – байдужість суспільства та щодо влади – критика корупції у відновленні, щоправда подекуди справедлива).

ВИСВІТЛЕННЯ НАБУТТЯ ЛЮДИНОЮ ІНВАЛІДНОСТІ В ЗВ'ЯЗКУ ІЗ УЧАСТЮ В БОЙОВИХ ДІЯХ Видимість людей з інвалідністю підвищується в медіа за рахунок поранених військових, але не завжди надає темі потреб людей з інвалідністю переконливого звучання, а подається як тимчасовий наслідок війни, що стосується тих, хто брав участь в бойових діях

ТЕМА ІНВАЛІДНОСТІ ЗГАДУЄТЬСЯ НЕ ТІЛЬКИ В СПЕЦИФІЧНИХ КАНАЛАХ БУЛЬБАШКИ

Видимість людей з інвалідністю підвищується в медіа за рахунок військової теми та громадської думки щодо емпатії до людей у вразливому становищі.

ЛЮДИ З ІНВАЛІДНІСТЮ НА ОКУПОВАНИХ ТЕРИТОРІЯХ.

На окупованих територіях інформація щодо допомоги людям з інвалідністю виглядає як пропаганда або піар окремих інфлюєнсерів. Люди з інвалідністю пишуть менше від себе, менше про повсякденне життя, питають виключно про пенсії, інші соцвиплати та оформлення документів. Очевидно, що там інформації недостатньо і доступ до джерел обміну інформацією для людей з інвалідністю обмежений на окупованих територіях.

ПРАКТИЧНО НЕВИДИМОЮ ЗАЛИШАЄТЬСЯ ТЕМА НАСИЛЬСТВА ЩОДО ЛЮДЕЙ З ІНВАЛІДНІСТЮ.

Є окремі сюжети в медіа щодо насильства щодо жінок з інвалідністю, зловживання статусом опікуна. Більше люди обурюються шахрайством з використанням статусу для виїзда закордон, і в цьому

обговоренні втрачається фокус щодо потреб людей з інвалідністю, а більше автори або коментатори переймаються непатриотичною позицією шахрая, що зумовлено не тільки станом війни, але й культурою спілкування в суспільстві.

КОМУНІКАЦІЯ ВІДБУВАЄТЬСЯ ЗА ТРЬОМА МОДЕЛЯМИ:

1) звичайним медійним ланцюжком: редакція медіа або ж громадська організація постить новину на своєму онлайн майданчику та промотує її в соцмережах, де нею діляться підписники; 2) горизонтально, між собою, в своїх спільнотах за нозологіями – УТОС, УТОГ, близьки людей з РАС, з синдромом Дауна тощо; 3) за логікою інформкампаній, які впроваджують як достовірні джерела, так і російські пропагандисти в українському інфопросторі.

- ЕМОЦІЙНА ДИНАМІКА ДОЗВОЛИТЬ РОЗВИВАТИ ТЕМИ ЩОДО ПОТРЕБ ЛЮДЕЙ З ІНВАЛІДНІСТЮ В МЕДІА ТА СОЦМЕРЕЖАХ.

Позитивне обговорення зумовлено підготовленістю суспільства до тем людей з інвалідністю. Є ознаки обізнаності громадськості щодо певних тем – інклюзія в освіті, симптоми окремих ментальних порушень розвитку або вроджених захворювань, фізичних порушень розвитку (РАС, синдром Дауна, ДЦП тощо). Набирає обертів тема фізичною доступності міського простору та публічних місць, особливо в темах відновлення та будівництва. Розвиток цих тем може бути в напрямку розширення цінності впровадження інклюзії для стейкхолдерів.

- КЛЮЧ ДО СТРАТЕГІЧНОГО ПЛАНУВАННЯ - КАЛЕНДАРНА ЛОГІКА В КОМУНІКАЦІЇ. В умовах обмеженого доступу до комунікації через особливості нозології, а тепер – і через воєнні дії, підвищує актуальність такого інструмента як календарні визначні дати в стратегічному плануванні. По-перше календарні дати є тим, що не змінюється, при чому не тільки специфічні, але й загальні (День прав людей з інвалідністю, Всесвітній

день обізнаності про аутизм, День людей з синдромом Дауна, а також Новий рік, Різдво, Пасха тощо). По-друге, планування життя людини з інвалідністю розбудовується від свята до свята, від комісії до комісії. Це важливо враховувати для підтримки комунікації та продукування хороших новин про людей з інвалідністю, для підвищення видимості їхнього життя в суспільстві.

- ВИРОБНИЦТВО ТА ПОШИРЕННЯ МЕДІАКОНТЕНТУ ДЛЯ ЛЮДЕЙ З ІНВАЛІДНІСТЮ.

Для людини з інвалідністю важливим є доступ до необхідної інформації. Найбільш ефективними є ті автори, хто має довіру цільових груп, поширює актуальну для них інформацію та вміло застосовує технології медіа. Якщо офіційні джерела обмежуються текстами, то спеціалісти ефективно використовують переваги візуального контенту – записують відеороліки в інстаграм, ТікТок, де можливості донесення інформації через різні канали сприйняття підвищуються за рахунок мультимодальності повідомлення (щонайменше до інформації додаються емоції), та конвергентності (дублювання змісту в текстах, озвучуванні, зображенні).

Контент створюють і люди з інвалідністю, вони мають довіру в своїх спільнотах, тому для ефективного поширення важливої інформації інформації варто їх залучати, надаючи необхідну технічну підтримку. Для більшої ефективності різні бульбашки стейкхолдерів (спеціалісти, активісти, близькі людей з інвалідністю, офіційна влада) мають комунікувати, обмінюватися інформацією між собою. Це може бути вирішено за рахунок влаштування спеціальних подій.

- ПОШИРЕННЯ КОНТЕНТУ ТА ВЗАЄМОДІЯ З ДОПИСАМИ.

Високе охоплення мають офіційні джерела та медіа. Останні – за рахунок системної роботи з аудиторіями та вдосконаленням виробництва контенту, а перші – через подієвість, статуси спікерів та традиційний доступ до комунікаційних ресурсів. Будь-яка зміна зовнішнього порядку денного вплине на зміну тематики і відволіче увагу від людей з інвалідністю. Після закінчення бойових дій через «втому» суспільства від обговорення наслідків війни, вони ризикують знов залишитися в медійному і державному маргінесі.

- **ВЗАЄМОДІЯ З МЕДІА.** Медіа зацікавлені в історіях, тож налагодження інформування про потреби людей з інвалідністю, їхнє життя, у вигляді регулярної розсилки було б доречним. Також є сенс розглядати програми на кшталт Сніданок 1+1, РАНОК З ІНТЕРОМ або та інші шоу з гостями як канал інформування про потреби людей з інвалідністю, особливо в канун календарних дат. Щоправда необхідно проводити моніторинг щодо рівня поінформованості публіки в тій чи іншій темі, щоб розуміти, які питання вже зрозумілі, а які потребують підготовки, роз'яснення та коментарів спеціалістів.
- **КОМУНІКАЦІЙНІ ЗАХОДИ ПОЗА СВОЄЇ «БУЛЬБАШКИ».** Є сенс продумати політики щодо визнання тих стейкхолдерів (медіа, активістів, спеціалістів), які роблять значний внесок для формування культури взаємодії з людьми з інвалідністю, інформування про їхні потреби та розбудову політик щодо них. Елементарні підсумкові зустрічі раз в півріччя, або річні спеціальні івенти (окремі або в рамках загальних), де окремо буде

визначено, висловлено подяку, видано грамоту або ж значок топового захисника прав людей з інвалідністю певним медіа, журналістам, блогерам, активістам, спеціалістам що створили найвпливовіші матеріали або сприяли формуванню порядку денного щодо захисту прав людей з інвалідністю в суспільстві тощо.

- **РОБОТА З ЖУРНАЛІСТАМИ ТА БЛОГЕРАМИ ЩОДО ВЖИВАННЯ СЛОВ ТИПУ «ІНВАЛІД».** Необхідно вжити заходів, можливо, оголосити мораторій на вживання слова «інвалід» не тільки через те, що це поняття не вірне, але й через те, що його вживають не по відношенню до людей з інвалідністю, а як образливе щодо людей, що зловживають своїм положенням або ж для приниження або залякування щодо майбутнього.
- **ПОТЕНЦІАЛ РОБОТИ З БІЗНЕСОМ В АКЦЕНТУВАННІ ВПРОВАДЖЕННЯ ДОСТУПНОСТІ.** Дотримання принципів універсального дизайну та впровадження інклюзії як в освітніх проєктах, так і в будівельних може стати комунікаційною

можливістю для співпраці людей з інвалідністю, організацій, що працюють в їх інтересах з бізнесами.

- **СПЕЦІАЛІСТИ СТАЮТЬ БЛОГЕРАМИ ТА ІНФЛЮЄНСЕРАМИ.** Затребуваність тем та необхідність надання інформації людям з інвалідністю та іншим групам, дотичним до них, створює поле нарощування соціального капіталу та економічного розвитку для експертів, які є стейкхолдерами в поширенні інформації для людей з інвалідністю. Взаємодія з ними може відбуватися через комунікаційні проєкти, спільної роботи щодо сторітелінгу про людей з інвалідністю, створення дайджестів в контексті календарних наративів, які б поширювалися на доступних медіамайданчиках для широкого загалу і для людей з інвалідністю. Зокрема, плідною може бути співпраця з активістами, які проявляють себе успішними як у краудфандингу, так і в поширенні інформації для представників вразливих груп в суспільстві.

- **ЗГАДУВАННЯ «ІНВАЛІДНОСТІ» В ТЕМІ ЗБРОЇ**
В дискурсі проявляються специфічні теми, які мають високий потенціал критики влади та розкручення для лобіювання певних рішень. Зокрема тема зброї може актуалізуватися для опікунів людей з інвалідністю, зокрема військових та їхніх побратимів та посестр, які можуть потребувати захисту. Між тим є високий ризик зловживання в цій комунікації.
- **УХИЛАННЯ ВІД АРМІЇ ЧЕРЕЗ ІНВАЛІДНІСТЬ**
Ця тема загрожує дискредитувати тему допомоги людям з інвалідністю. Важливо просувати голоси в медіа не тільки щодо людей з інвалідністю, що отримали поранення на фронті, але також таким, що добровільно пішли на фронт, тим, хто має опікунів, виїхав за кордон або залишився в тилу і працює, є активними, небайдужими, мотивованими, розуміючим ситуацію.

- **МОНІТОРИНГ ЗВЕРНЕНЬ ДО ЮРИСТІВ ТА АДВОКАТІВ ШИРОКОГО ПРОФІЛЮ**
Звернення та пропозиції від юристів маркують теми щодо людей з інвалідністю як затребувані. Варто зважити ризики та переваги щодо того, коли люди з інвалідністю звертатимуться за юридичними послугами до агенцій широкого профілю, а не до вузько спеціалізованих експертів, з якими вже є співпраця. З одного боку, відтік клієнтів, з іншого боку, більша видимість людей з інвалідністю в юридичній та правозахисній бульбашці.
- **ДЛЯ ВЗАЄМОДІЇ ІЗ СТЕЙКГОЛДЕРАМИ ТА ДЛЯ МЕЙНСТРИМІНГУ ВАРТО СФОРМУЛЮВАТИ ПРИНЦИПИ.** Питання етики висвітлення проблем людей з інвалідністю постають в зв'язку із повторюваними ситуаціями. Людина з

інвалідністю об'єктивується як така, що привертає увагу аудиторій в медіа, викликає емпатію, стає каналом поширення послуг та навіть ліків в душі панацеї (два дні пив чай, встав та пішов). Історії про людей з інвалідністю стають драйверами реклами, яка не завжди є корисною саме для них. Не менш складною є тема військових з інвалідністю. Тож варто замислитися над актуальною версією Етики публічного висловлювання про людей з інвалідністю та комунікаційних політик не тільки в освітній сфері.

Питання та коментарі:

Олена Зіненко, ZOiS research fellow, аналітикиня Cat-Ua analysis team zinenkoe@gmail.com

Більше досліджень CAT-UA analysis team

<https://cat-ua.org/category/nashi-doslidjennja/>

Свіжі публікації:

The Mental Health Discourse in Social Media as a Factor of Information Resistance of Ukrainians

https://www.researchgate.net/publication/377775697_The_Mental_Health_Discourse_in_Social_Media_as_a_Factor_of_Information_Resistance_of_Ukrainians